

1848—49. TÖRTÉNELMI LAPOK.

A Kolozsvárt létesített 1848—49. orsz. ereklye-muzeum, a bácsmegyei, brassói, budapesti, csongrádmegyei, gömörmegei, kolozsvári, maros-vásárhelyi, szabolcsmegyei, szentesi, tordai, torontálmegyei, török-becsei honvéd-egyletek s a kolozsvári márczius 15. állandó bizottság hivatalos közlönye.

SZERKESZTŐ BIZOTTSÁG:

Inczedy Sámuel nyug. ezredes elnök, Szigethy Miklós ezredes, Végh Bertalan ezredes alelnökök, Berde Mózes, Esterházy Miguel gr., Fináli Henrik dr., Gámán Zsigmond, Gyarmathy Miklós, Huszár Sándor báró, Kőváry László, Martin Lajos dr., Sárkány Ferencz, Szász Gerő, Szabó Sámuel, Tamásy János.

SZERKESZTETTE ÉS ÖSSZEÁLLITOTTA:

KUSZKÓ ISTVÁN,

az ereklye-muzeum öre.

MUNKATÁRSAKUL

a szerkesztő bizottság és az egyletek részéről felkérettek:

Bánfi-Hunyadról: Gyarmathy Zsigmond, Gyarmathy Zsigmondné.

Brassóból: Baráczy Sándor, Koós Ferencz.

Budapestről: Benedek Elek, Bethlen Miklós gr. id., Degré Alajos, Gelich Richárd, Hegedüs István dr., Helfy Ignác, Hentaller Lajos, Horváth Boldizsár, Irányi Dániel, Jakab Elek, Jókai Mór, Károlyi Gábor gr., Kreith Béla gr., Mikár Zsigmond, Pulszky Ferencz, Szász Róbert, Szinnyey József id., Tisza László, Torma Károly.

Deésről: Kádár József.

Kézdi-Vásárhelyről: Balogh Vendel dr.

Kolozsvárról: Bartha Miklós, Benel Ferencz, Csernátoni Gyula dr., Deáky Albert, Ferenczy Zoltán dr., Gyalui Farkas, Hegyesy Vilmos, Hory Béla, Jékey Aladár, Magyary Mihály, Sebesi Samu, Veress Endre.

Losoncziól: Kováts Sándor.

Maros-Vásárhelyről: Imreh Sándor.

Nagybányáról: Teleky Sándor gr.

Nagy-Sajóról: Sebestyén Imre.

Nyiregyházáról: Krudy Gyula.

Szamosujvárról: Mártonffy Lajos dr.

Sepsi-Szentgyörgyről: Várkonyi Endre.

Székely-Udvarhelyről: Ugron Gábor, Vajda Emil dr.

Tordáról: Borbély György.

Vizaknáról: Szentkatolnai Bakk Endre.

Szerkesztőség és kiadóhivatal, hová a lapot illető minden küldemény intézendő: Kolozsvárt, hosszu-utca 3. szám.

(Kolozsváriak előfizethetnek s hirdetések is adhatnak fel a kifordónál).

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én.

Ara negyedévre 1 frt.

A lap az első számtól kezdve megrendelhető.

TARTALOM:

Új évnegyed küszöbén. Szerkesztő bizottság	45
Okmánytár:	
Cserey naplója. Közli: Várkonyi Endre. — Gál Sándor ezredes levele a madarasi lóporgyár igazgatójához	46
Tárcza:	
A női honvéd-hadnagy. Jókai Mórtól	47
Honvédek albuma:	
Végh Bertalan ezredes, Psikál Máté százados, Szász Lajos tizedes, Visky Samu őrzető, Kövesdi József honvéd arczképeivel	49—50
—	
Részlet a komáromi vár átadásáról. (A mi táborunkból.) Krasznay Péter	50
Levelezés:	
Maros-Vásárhelyről. Imreh Sándortól. — Bánffy-Hunyadról. Dr. Magoss Károly	51
Honvéd-egyletek köréből:	
Honvédek nyugdíjnyugta-mentessége. — Losonczi Kovács Sándor honv.-egyl. elnöktől. — Tordaranyosmegyei honv.-egylet	51

Halálozások:	
Dióssy Márton, Dobozy Miklós, Kaáli Nagy Albert, Király Sándor, Kreith József gr., Ludvich György	52
A pesti események hatása a székelységre 1848-ban Jakab Elek	53
Emlék töredékek Kővárvidéke visszacsatolásáról 1848-ban, Törökfalvi Pap Zsigmondtól	54
Irodalom:	
Petőfi-Muzeum. Emlék csángó-szobrára	55
Szemle:	
Kossuth-levelek	55
Márczius 15 ünnepélyek sorozata. Összeállította Borbély György	55—62
Különművek:	
Kik készítették a 11. honvéd zászlóalj zászlóját? Uj munkatársak. Teleki Sándor ezredes állapota 27-ik zászlóalj történetére adatok. Semsey Tamás füzér századosról	62
Adományok az 1848—49. orsz. ereklje-muz.-nak Végh Bertalan Prémémoria. Kossuth-képek, Kreith Béla gr. adománya	63
Nemzeti dal a szobor javára	64
Kérdések és feleletek	64
Szerk. üzenetek	64

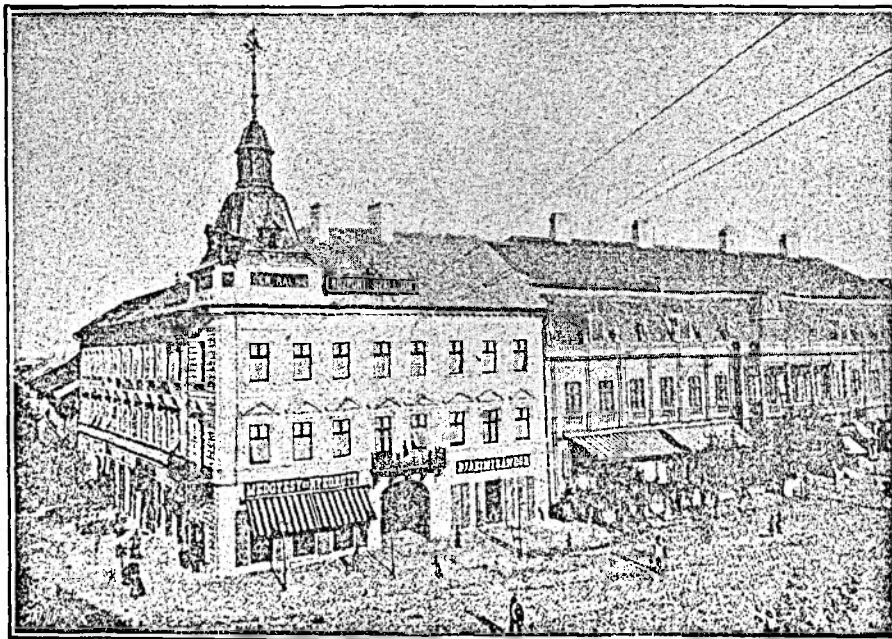
BCU Cluj / Central University Library Cluj

NAGY GÁBOR

Központi szállodája, étterme és kávéháza
KOLOZSVÁRT,

a Bánffy-palota mellett, a város központján, 36 utcára nyíló szoba a legmodernebb, egészen új berendezéssel, kilátással a főtérre, a goth székesegyházra és három főutcára.

Telephon összeköttetés. Társas- és magánkocsi-közlekedés minden vonathoz.

Mérsékelt szoba-árak. Minden szobában árjegyzék. Tisztaság és pontos szolgáltatásra kiváló gond van fordítva. Kávéház, nyári és téli étkező helyiségek. Nagy díszterem, mely bálok, társas étkezések, felolvasások és hangversenyek tartására alkalmas.

Utazóknak a legkényelmesebb lakás.

1848—49. TÖRTÉNELMI LAPOK.

Hirdetések a kiadóhivatalban vétetnek fel.	Felelős szerkesztő: KUSZKÓ ISTVÁN, az ereklye-muzeum őre.	A lapszellemi és anyagi részét illető közlemények az ereklye-muz. őre czimére küldendők.
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Kolozsvár, hosszu-utca 3. sz.	Előfizetési díjak: ¼ évre 1 frt, ½ évre 2 frt, egy évre 4 frt.	Kéziratok nem adatnak vissza.

Új évnegyed küszöbén.

Nem előfizetési fölhívást irunk ide. Beszámolunk munkásságunkkal. Van már multunk. Visszapillantást vetünk arra.

A míg megindulhatott a lap, sok akadályt kelle legyőznünk. A többség csak várt. A kik a kezdetnél sorainkba álltak, lelkesedtek és dolgoztak, azokat ujjainkon előszámálhatjuk. Mások meg kedvetlenitettek s untalan kételkedésüket fejezték ki a siker fölött. Ily viszonyok között jelent meg az első szám. Magán viselte a kezdet nehézségeinek, az akadályokkal való küzdelemnek a képét. A sajtó rokonszenvvel, a közönség pedig szeretettel fogadta. Sajtót és közönséget felkértük, adjon véleményt: miképen szolgálhatjuk *jobban* az ügyet. Mert mi nem magunknak dolgozunk. *A közönségnek do'guzunk, a nemzet részére gyűjtünk különben veszendőbe menő anyagot.* Százat meghaladja az a különböző vélemény, a mit nyomtatásban s levelekben kaptunk. Igyekezünk belőle már a 2., 3., 4—5-ik számban mindazt felhasználni, a mit lehetett s a mi munkánk sikeresebb megoldására vezet. Sok kitűnő gondolat nem volt még érvényesíthető, azonban ez zálogát képezi annak, hogy a mint ezek is érvényre juthatnak, lapunk még inkább javulni fog.

Az eddigi eredmény az, hogy az 1-ső számtól kezdve a pártolók száma megháromszorozódott. És ez azt is bizonyítja, hogy a nemzet akarata és óhajta érvényesül folyóiratunkban.

Sok olyan történelmi adatot közöltünk, melyek különben örökre elvesztek volna és sok olyan anyag van feldolgozás alatt, a mik időről-időre érdekesebbé, tartalmasabbá fogják tenni a lapot s a mik becses adatokat nyújtanak a kutatónak a jövőre.

Szerkesztőség és pártolók között nálunk oly közvetlen és benső viszony uralkodik, hogy nem szükséges előfizetési felhívást adni lapunk homlokán.

Lapunk sikerét és a jövőre való fenállhatásának biztosítékát képezi az is, hogy a *Szabadság, Egyenlőség és Testvériség* jelszavait követjük és gyakoroljuk. Azokat a jelszavakat tehát, a melyek a nagy napoknak vezérszavai voltak, a melyekért küzdöttek nagyjaink s a melyekért egy része elvérzett.

A „Tört. Lapok“-at emlékeivel *szabad* bárkinék felkeresni. *Egyenlő* figyelemben részesül itt az asztalos, a lakatos s más iparos, vagy a földműveléssel foglalkozó honvéd által beküldött dolgozat, ha az történelmi beccsel bíró adatokat tartalmaz, a kir. tanácsos, a koszorus író, a főúr dolgozataival. Előbbieknél a pongyolaságokat lesimitjük, a kezdetlegességeket levetkőztetjük s a tényeket odaállítjuk a többi mellé, hogy *testvéries* ölekezésben, mint láncszemek szolgálják annak idején a történelmet.

Vidéki munkatársai útján minden vidéken közvetlenül óhajt érintkezni a szerkesztőség a honvéd-bajtársakkal; ezek útján óhajtja a már tisztázott tényeket rövid előadásban kézhez venni. Munkatársainkra tehát szép feladat s felelősségteljes kötelesség hárul. Nevük, mely a lap czimlapján állandóan szerepel, nem reklám, nem cégér, hanem tájékoztató arra, hogy ki az a férfiú, a kiben a szerkesztő bizottság bizalmat helyezett, a kihez a honvéd-bajtársak adataik, emlékeik beszolgáltatása céljából egész bizalommal közvetlenül fordulhatnak.

Teljesebben akkor fogja a lap feladatát betölthetni, a mikor hazánk minden vidékéről lesznek kiválóbb, tollforgató honvédeink köréből s hazafias, a nagy napok történelmével behatóan foglalkozó, lelkesen cselekedni kész fiatalabb nemzedékből az ügyet hathatósan szolgálni tudó munkatársak. Hisszük és reméljük, hogy e nemes gárda a küszöbön levő évnegyedben az ország különböző pontjairól gyarapodni fog.

És most munkatársainknak s lapunk barátainak eddigi munkásságukért köszönetet mondva, üdvözljük az új évnegyed kezdetén s munkásságukat, támogatásukat kéri:

A szerkesztő bizottság.

Okmánytár.

Cserey naplója.

Eredetije a sepsi-szentgyörgyi székely muzeumban.

— Közli: Várkonyi Endre. —

Josef Dobay, Oberstlieut.; Fischer Antal, alezredes, szegedi várparancsnok; Duffaud Ferencz, 2-ik Husz. Ezr. százados; Vermes Ignátz, őrnagy, a 2. Huszár Ezred; Tallián Endre, 1. Husz. Ezred; Thomka Ferdinánd, százados; Adolf Wolf. v. Wolfinem őrnagy; Benkő Rudolf, őrnagy; Seszenszky János, Alezredes; Dallos Elek, őrnagy; Csepreghy János; Szölényi alezredes; Keresztes Lajos, őrnagy; Csernovics György, 9-dik Huszár Ezredbéli őrnagy; Villám Gyula, B. huszár ezred őrnagy; Horváth Ferencz, 3-dik Huszár Ezredbéli őrnagy; Bekényi Nándor, 10. husz. ezredb. hdgy.; Balásházy Mihály, 94-ik z. a. őrnagy; Jos. Czappan Major beim 3. Baon Miguel; Marzsó Imre, alezredes a bihari nemzetőröknel; Hollósy százados; Ruziczka százados; Bergmann ezredes; Keresztes Ferencz, őrnagy; Veres István, százados; Rédl György, százados; Földváry Károly; Simonffy Jos., alezredes; Millerpacher Guszt., százados; Barcza Boldizsár, hngy; Jónak Maj. u. Artillcomdt; Perczel László, főszázados, az 1-ső Huszár ezrednél; Tóth Endre, alezredes; Szathmáry ezredes, 17-ik husz. ezr.; Teleky Domokos, kapit.; Keller Josef, őrnagy; Gedeon László, őrnagy; Kiss Károly, ezredes, a hadügyministeriumnál; Markovics Adolf Alezredes 9-ik Husz. Ezr.; Seau százados, VII hadt. hadsegéd; Komáromi István, őrnagy Miklós Huszár; Puchly János, alezredes, a 3-ik számú Husz. Ezrednél; Luzsénszky Henrik, kapitány, Miklós Huszár; Czigler György, lovas század; Stankovits Szilárd, százados 3-ik Huszár Ezred; Bereghi Rttmster. im 9. t. Husz. Regt.; Beretvás Péter százados 10-dik huszár; Fekets János, alezredes, a 18-dik huszár ezrednél. Vinzenz v. Markovits beim 9-ten husz. Rgte; Josef Marzsó, beim 9-te Husz. Regt.; Komáromi István, őrnagy, 9-ik huszár; Horváth János, 4-ik huszár ezrd. Ezredes; Berzsényi Lenára ezredes; Luzsénszky Sándor, szdos; Louig major von Don Miguel; Kölgen Emanuel, Obstlt; Kossuth Sándor, alezredes; Josef Bauer Obrst.; Jo: Polák Oberlieut; Pikéthy Mihály, százados; Zikó János, alezredes; Ludwig Zám-belly, Oberst. beim 4. Husz. Rgmt.; Stefan Sekulits, Oberst; Szabó Imre, őrnagy; Dobay Ágoston, alezredes és honvéd 36-ik zászl. parancs.; Butz Károly utászi százados; Johan Weissl von Ehrentreu Oberstlientnt Grenadirer Bataillons Comandant; Nagy Grenadir Hptm.; Ludwig Dessewffy v. Csernek u. Tarkeó Major bey 3-ten Hussaren Rgt.; Lustig Major im 48. Inf. Regt.; Carl Liczenmayer Hptmn. des Grenad Baon; Ujváry őrnagy és dand; Birsy Major des 119. honvéd Baons; Bajcsányi Imre, százados; grf. Hadik Gusztáv, ezredes, hadosztályi parancsnok; Bersek Josef, ezred.; Dipold Antal, ezredes; Vincenc Rieder, Hptmn Adjutant; Kisfaludy Mórítz, alezredes; Wanner Josef alezredes; Fischer Antal főszázados 4-dik Husz. Ezr.; Georg Skutári Platzhptmn. in der Festung Arad; Szontagh Frigyes 10-dik husz. ezr. őrnagy. Francz Mihailich Hptm. von Wassa Inf. n. 60. Eduard Neumann Hptm. in 39. I. Regt.; Ádám Ferencz, őrnagy 10 ik h. zászl. parancs. Rudolf Reiche Hauptmann; Kálmán Lajos, őrnagy volt kardszagi Térparancsnok; Székely Elek, őrnagy n.-váradí Térparancsnok; Kovács Zsigmond, lovas n. ő. őrnagy; Szenthe Pál, százados; Zsámbokréty János, őrnagy; Lillin Adolf, százados; Véber János, őrnagy; Schenowits, tábornoki őrnagy; Mórícz Károly, őrnagy; Josef Kropp, Hauptm.; Rácz Ferencz, őrnagy; Thomas Phillipowszky, Artillerie Major; Trangots (?) István, al-

ezredes; Krasuski Inftr. v. Wassa; Anton Künzeb, Oberstlieut. v. Wassa Inftr.; Csippik, őrnagy; Kubinyi, őrnagy; Nagy Sándor, százados; Rouliger Alajos, százados az 58-dik honvéd zászlóalj.; Gábrány József, kapitány a 11-ik számú huszár ezred; Halmay József, 11-ik h. ezred később erdélyi törzs hadbíró; Papp Mihály sz. h. főhadnagy; Miháltz Elek, 130-ik honvéd zászlóalj őrnagy; Hengel Benjamin, százados a 2-ik honv. zászlóalj nál Székely. — Endes József, őrnagy; Baricz István, százados; Mórícz Sándor, száz.; Kiss Antal, őrnagy; Fejér József, kapitány; Timár Nándor, őrnagy; Gyárfás Samu, kapitány; Mórícz Dénes, Mátyás-lovag őrnagy és zászlóalj parancsnok; Gál Ignác, százados; Forró Elek, ezredes; Szentimrei István őrnagy; Carl Bors, Rittmeister im 11-t. Husz. Rgt.; Leitner Sándor, alezredes, nagyváradí várparancsnok; Földváry Mihály, 21-ik zászlóalj parancsnok; Földvári Miklós, mk. 15 ik husz. ezr. százados; Nagy Jenő, ezredes 9-ik hadtest parancsnok; Zombat István, őrnagy; Mikessic Adolf, Rácz Sándor, 65-ik zászl. őrnagy; Tarhay Antal, 27-ik zászl. százados; Szeiff Lajos, kapitány 16-ik husz. ezr.; Alexander Króner, Hptm. im 19. t. Genie Inf. Batail; Kalotsa Balázs; Dessewffy Wintze százados; Mezey Károly ezredes a 10-ik huszár ezrednél; Bauer Lajos, őrnagy; Alsó Sándor, őrnagy; Szikszay Tamás, őrnagy; Hirkalovic, ezredes Rákótz-ey; Vincenc Szabó, alezredes az 5-ik huszár ezr.; Sargay, százados; Franz Friwisz, Major in der ungarische Artillerie; Franz Kiss, Oberstlieutenant im ung. Pionir Corps.; Ferdinand Roch, Hauptmann beim Inf. Rgmt.; Alfonz Calzada, Major im ung. Pionier Corps.; Tóth Ágoston, tábornoki ezredes 4. hadtest parancsnok; Forget gedenke an das Nie! Josef Pinks, Hptm.; Lippics István, kapitány a 28-ik századnál; Sztankóczy András, 43-ik zászlóaljbéli százados; Alföldi Antal, őrnagy az 1-ső huszár ezredben; Beöthy György, alezredes 26-ik z. a. parancsnok; Pongrácz Ferencz, őrnagy 20. zászlóalj; Virág Gidó, őrnagy 12-ik huszár ezrednél; Károlyi, őrnagy 10. husz. ezrednél; Nagy Lajos, őrnagy 12-ik Wassa ezr.; Bethleni János, őrnagy; Pusztelnik Aladár, őrnagy; Festetics Ernő, százados; Bömches, Hauptmann; Nachtigal, őrnagy.

(Folyt. köv.)

Erdekes okmány.

Ezredes Gál Sándortól.

Madarasi löporgyár igazgatója

Bödor Ferencz úrnak

Tusnád, jul. 6-án 1849 esti 9 órakor.

Köszönöm önnek nagyszerű szorgalmát, de arra kérem, a löport lehető legjobb minőségben készíteni, hogy teljes ereje legyen, mert a közelebbi csatákban látám, hogy némely ágyuk csak puffognak és nem viszik messze a golyót. Lehet, hogy a k.-vásárhelyi por volt benne.

Pénzért küldjön egy biztost, vagy jöjjön személyesen. Az ellenség még nem közelített hozzánk, én ha felénk nyomul, önt sietőleg értesítenem.

A madarasi gazembereket, kik veszedelmesek, nevezze meg nekem és én hamar elvégeztetem dolgukat.

Gál Sándor, ezredes.

Ez az okmány a múlt számunkban ismertett jegyzőkönyvben így van bejegyezve:

95. jul. 7. Ezredes Gál Sándor ur a tusnádi táborból válaszol a június 30. 89. számú igazgatói átiratra, hogy „pénzért vagy maga jöjjön személyesen az igazgató, vagy pedig biztos embert küldjön; köszöni a nagyszerű szorgalmát az igazgatónak, ha az ellenség arra nyomulna, előre tudatni fogja a gyárral mi történték.”

T Á R C Z A.

A női honvéd-hadnagy.

JÓKAI MÓRTÓL

Mindnyájan emlékezni fogunk az alakjára, a kik az 1848—49-iki szabadságharcz emlékeinek tavalyi kiállítását meglátogattuk. A pénztárnál egy 48-as honvéd főhadnagy ült, egyenruhában, mellén a koszorus vitézségi renddel, fején a trikolor-rózsás csákó: napbarnitott arczán se bajusz, se szakáll.

Én ez alakot az 1849-iki májusi napokban láttam, akkor még nyalka „legény“ volt, huszár dolmányban, sarkantyus csizmában. Irtam is róla valami költeményt.

Hanem hát mind annál, a mit költői fantázia kitál, sokkal érdekesebb ennek a rendkívüli alaknak az igaz története, a melyhez a hiteles adatokat ő maga bocsátá kezemre. Ez a két év egy nő életéből „sok“ volna egy regénynek.

„Lebstück Mária“ (ez volt a családi neve) Zágrábban született, horvát szülőktől 1830-ban, a hol az atyja jómódu kereskedő volt. Kora fiatalságában Bécsbe került, a hol szülőinek gazdag rokonai laktak. A mint 1848-ban a márcziusi mozgalom megindult, a szabadság mámor a 18 éves leány lelkét is elragadta: miután márczius 13-án és 14-én az ifju harcosok számára koszorukat fűzött. Márczius 15-én már nagyobb tetre szánta el magát. Felcserélte a női öltönyt az aulista egyenruhával s puskát ragadva maga is beállt a Giron György vezénylete alatt alakult „német légióba“, később a jogász zászlóaljba, melynek főparancsnoka Colloredo gróf, alparancsnoka Koller volt.

Ettől fogva férfinak tekintette mindenki, Károly volt a neve. Részt vett a vérengző torlaszharcokban, az utcái ütközetekben, egész a döntő ostromig, melyben Windischgraec seregei a bécsi forradalmat leverték.

Ekkor azzal szabadult meg az üldözés elől, hogy ismét felölté a női ruháit s szépen kísértél Bécsből gyalog, letörölve arczáról a puskaporfüstöt. Eljutott szerencsésen Wienpassingig. A folyamaton átvető hid le volt hordva. Az innenső parton nem is volt semmi őrség. Csak a hidkorlát volt meghagyva és egy gerenda-szál. Ezen az egy szál gerendán tornászta át magát a menekülő a tulsó partra.

Ott azonban két magyar nemzetőrre bukkant, a kik vasrudakkal voltak felfegyverkezve: azok elfogták mint kémet s bevitték egy faluba s ott áristomba tették. A bíró azonban szabadon bocsátotta s a leány folytatta azután az útját feltartóztatlanul Vasváron keresztül Sopronig. Győrbe igyekezett eljutni, a hol férjénél levő nénje lakott.

Este későn érkezett meg Sopronba s ott a Magyar Király című vendéglőbe szállt meg. Sopronból azonban senkinek sem volt szabad útlevel nélkül kimenni. Ekkor Görgeinek egy hadosztálya cseltámadást intézett az osztrák csapatok ellen s a fegyverzajban a menekülő leány,

a ki nem félt már az apró golyók füttyölésétől, se az öregek bűgásától, könnyü szerrel kijutott a városból.

Czenkig folyvást gyalog menekült, itt utólérte egy könnyü cséza, melyen két úri ember ült, azok megszánták a leányt és felvették a kocsijukra. Ők is Sopronból menekültek s Győrbe igyekeztek. Ámde nem volt köszönet a barátságukban, mert Csornán túl, a mint a befagyott Kis-Rábán át akartak hajtatni, leszakadt a jég a szekér alatt. Jó szerencse, hogy közel voltak — honvéd előőrsök, azok kihúzgálták őket a vízből. A leánynak az öltözete azonban facsaró viz lett s azonnal jéggé fagyott a tagjain. Egy derék honvéd-káplárnak azután megesett rajta a szive, odavitte az őrtűzhöz, ráadta a saját köpönyegét, hogy annak az oltalma alatt vesse le az öltönyeit s takarózzék bele, a mig az őrtűznél megszáradnak a szoknyái s ismét fölveheti. A pálinkás kulacsával is megkínálta, hogy felmelegedjék. E jégfürdő után azzal került ki a halálos betegséget, hogy a mint ruháit újra fölvehette, nekiindult gyalog az útnak, a sebes mozgás ismét fölhevíté. Másnap eljutott Győrbe.

Testvérnénje házában fájdalommal párosult örömmel fogadták s ott elmaradhatott volna a rossz napok végéig. Ezt a kis kalandot elfeledte volna neki a világ.

Ámde ő nem kalandnak tekinté, a mi addig történt vele: teljes lelkét betölté a szabadságért való rajongás. Midőn harmadnap megtudá, hogy egykori parancsnoka, Giron őrnagy szintén Győrben van a bécsi német légióval, odasielt hozzá: az a „fehér hajó“ vendéglőben lakott. Az őrnagy rögtön ráismert a női ruhában a vitéz katonájára: „hozott Isten öcsécském!“ üdvözlés s hozatott számára aulista egyenruhát, adott neki puskát, kardot. Máriából ismét Károly lett. Még az nap délben letette az esküt a háromszinű zászló alatt a „fehér hajó“ előtti téren a német légióval együtt s már két órakor silbakra volt küldve Görgei főhadiszállása elé a püspöki palotához. Ez volt első szolgálattétele magyar zászló alatt.

December 26-án kezdte meg Görgei serege a visszavonulást Győr alól. Bábolna alatt került Károly az első ütközetbe nyílt csatatéren. Veszteséggel végződő ütközet volt. A bécsi legiónáriusok is megfutamodtak, daczára a „leány“ buzdító szavainak.

A második csatája a csapatjának Tétény alatt volt, Cress könnyü lovasok és gránátosok ellen; az is futással végződött.

A kudarcok nem ábrándították ki a leányt, a szégyen nem oltotta ki a lelkesedés tüzeit. Keresett magának méltóbb társaságot. Budapestre érve, beállt a tiroli vadászok szabad csapatjába, melyet Szöll Vitályos őrnagy szervezett. Ez a szabad csapat Görgei hadtestébe lett beosztva.

Ezzel a hadsereggel járta be azt a csodálatraméltó nagy hadműveletet, melyet Görgei Budapesttől a Bányavárosokon át Branyiszkoig végrehajtott. Csikorgó hidegben, folyton kettős tűz között, sehol meg nem pihenve.

Körmöczbánya mellett volt kemény harcuk az útokat elzáró ellenséggel. A harc komolyságát bizonyítják az áldozatok. Itt esett el Pusztelnik alezredes s Aulich tábornok hadsegéde, Kemniczer kapitány, a kiket másnap Körmöczön katonai pompával temetének el. E harcban oly vitézül tünteték ki magát „Károly“, hogy utánna nyomban előlépteték őt fővadászszá a dandárparancsnok, Liptay alezredes. E csata után lett végrehajtvá a magyar fővezérnek egyik legzseniálisabb hadművelete. Mikor az ellenség már minden oldalról körülfogta s azt hitte, hogy nincs menekülése, akkor egy bánya-alagúton át kisíklott a vasgyűrű alól s az ellenség lába alatt került annak a háta mögé. Ez alagúti menekülésben is részt vett Károly a tiroli szabad csapatokkal.

Innen aztán folytonos harc között tovább föl északra: Besztercebányán keresztül. A város már fel volt gyújtva, a lángokon és fegyvertűzön keresztül kellett utat törniök előre. Arra következett a fáradságos hegyi út a Stureczen keresztül. Rózsahegynél éjjeli támadást vertek vissza, mely 11 órától virradatig tartott egy téli éjszakán.

Végre Késmárkon egy pihenő napot tartottak. A késmárki lelkes honleányok a honvédek tiszteletére táncvigalmat rendeztek. S mikor legjobban rakták a csárdást, megdördült az ágyu. A közel Béla város felől támadt az ellenség: a táncból a fegyvertáncba kellett rohanni. S ott hangzott azután az igazi „három a tánc“, az ellenség háromszor is elkiáltá: „hogyan volt, hogy?“, de végre is csak ő fáradt bele: kivilágos kivirradtig tartott a multság.

Erre következett azután a branyiszközi nap. A tiroli lövészek itt is vitézül harcoltak Guyon tábornok alatt. Éjjeli egy óra volt, mikorra a szorost elfoglalták s a hegytetőn kitűzték a zászlót. Eperjesen megpihentek 24 óráig. Kassán Görgei a branyiszközi ütközetben elesettekért nagyszerű rekviemet tartatott s ez alkalommal az a fátyum érte Károlyt, hogy az elvonulásnál éppen Görgei előtt elnevette magát a fölött, hogy a hadvezérnek ki volt szakadva mindkét könyökén az egyenruhája. (Nem ért rá beföldoztatni.) Ezért a disciplina-sértésért Károlyt a parancsnoka 8 órai kurtavasra büntette s egyúttal elmaradt Károly a nagy bárlól, melyet a kassai hölgyek adtak a honvédeknek. Pedig Károly már ekkor tiszt számba ment, ha még nem is volt a neve a „Közlönyben“. Miskolczon már azzal a megbizással tisztelték meg, hogy 200 hadi foglyot szállítson Debreczenbe; a mit ügyesen végre is hajtott.

Debreczenben azonban, a midőn a foglyokat átadta, a vendéglőben összegyűlt katonatisztek egyike ráismert: „hisz ez Mari kisasszony! Valaha a bécsi rokonoknál udvarolt a leánynak: onnan emlékezett rá. Tagadni nem lehetett. Annál szivesebb volt a bajtársi üdvözlés. A tisztek egy albumot szereztek s abba beleirták az emlékmondataikat „Károlyhoz“. Hová lett ez az album?

A kápolnai ütközetben derék osztályrész jutott a tiroli szabad csapatnak. A végzetes visszavonulásnál egy vértés század megrohanta a lövészeket. Ezek az ország-

úton tömeget képezve fogadták a rohamot. A nehéz lovasság szétrobbantá a gyalog csapatot. Ennek egy része elesett, a többi elfogatott vagy elfutott a sötlyékbe. Károly egyedül futott tovább az országúton, fegyverét el nem dobva kezéből. Három kurazir utánna vágatott szörnyen szidalmazva és fenyegetve, ha meg nem áll. Egyszer azután megállt. Egy vén fűzfához jutott: a mögé megvonult. Háta mögött mély süppedék, a melybe a lovasok nem kerülhetnek. E védő menedékből jó czéllövő fegyverével kettőt lelőtt a lovasok közül, a harmadik megfordult és elvágatott. Mikor azután a magyar hadsereg ismét összeszedkőzött, Ott kapitány, ki a jelenet szemtanuja vala, odavezeté Károlyt a fővezér, Deimbinszky elé, a ki e szavakat intézte hozzá:

„Fiatall ember! Legyen ön mindig ilyen vitéz. Ön ma az arany kardbojtot szolgálta meg.“ S rögtön kinevezte alhadnaggyá.

Károly összeszedte a szétrobbantott tiroli lövészek maradványát s legközelebbi hóstette az volt, hogy ezeknek az élén Verpelétnél egy, az ellenségtől megszállt majorlakot megostromolt és elfoglalt. Hanem ennél az ostromnál, a kik élve maradtak is, majd mind sebet kaptak. Maga Károly is keresztül ment a vérkeresztsegen, egy golyó a fejét horzsolta.

Maga is sebesülten, bekötött fejjel, nem ment a tábori kórházba, hanem egy sebesült szállítmányt kísért Tisza-Füredre. Mire onnan visszakerült, nem talált rá többé a vadászcsapatjára. Ekkor megirigyelte a huszár életet. Hiába! Csak a magyar huszár az igazi Hadúr katonája. Ez volt tetőpontja az ábrándjainak. És ezt is elérte. Görgei Gáspár tábornokhoz küldte őt, a ki Károlyt a Miklós huszárak közé osztá be. Nyalka huszár volt! Már akkor mindenki tudta, hogy leány. Tizenkilenc esztendőös leány, mint huszár-hadnagy. Még férfinak is gyermek volna — a mai világban!

(Vége köv.)

Honvédek albuma.

— Második csoport. —

Összeállította: az ereklye-muzeum őre.

A kolozsvári orsz. ereklye-muzeum felszólította év végén az országban levő összes honvédegyleteket arra, hogy a még élő honvédek vételessék le magukat, s küldjék be az ereklye-muzeumba kabinet mell-képeiket, rövid életleirással, a hol azután honvédegyletenként albumokba helyezve meg fognak azok őriztetni az utókor számára. A felhívást követőleg a m. év végén tájékoztató nyomtatványokat is küldött a muzeum minden honvédegylethez s lapunkban is meg lett jelölve a mód, a mely szerint a levételek, az egyletek utánjárása mellett, megtörténhetnek a nélkül hogy az főleg a szegényebb honvédekre nézve anyagi áldozatba kerülne. Ezeknek a felhívásoknak a nyomán hozzánk beérkezett adatok szerint eddig csak a tordai honvédegylet kebe-

Psikál Máté,
1848—49. tüzér százados.

Kövesdi József,
1848—49. honvéd.

Tassy Végh Bertalan,
1848—49. ezredes.

Rettegi Visky Samu,
1848—49. őrvezető.

Dunky fivérek kolozsvári
fényképei után.

Szász Lajos,
1848—49. huszár tizedes.

lében indult meg hasonló mozgalom. Az aradi Kölesey-egylet örömkre, szintén magáévá tette ezt a gondolatot s mint a lapokból értesülünk, szorgalmasan gyűjti az élő honvédek arcképeit. A kolozsvári honvéd-egylet kerületében örvendően megindult a mozgalom, már idáig a honvédeknek nagyobb része levétette magát. Bemutatunk ismét egy csoportot a beérkezett képekből, azon óhajítás kíséretében, vajha mindenik honvéd-egylet kebelében megindulna az az akció, hogy a nagy napok szereplő alakjainak képe, az utókor számára megőrizhető lenne. A csoportban levőket a következőkben mutatjuk be:

Tassy Végh Bertalan ezredes. Pestmegye Tass község 1813. Tizenöt éves korában már hadapród volt a 2. huszár ezrednél, 1831-ben magyar testőr. 1836-tól a 8. huszár ezrednél főszázados. A szabadságharcban 1848. július 1-én vette a kezébe a fegyvert, s 1849. aug. 21-én tette azt le Nagyváradon Paskievits herceg orosz főparancsnok előtt. Mint huszár ezredes küzdött végig a szabadságharcot a 7. huszár ezrednél s karségéd volt az V. hadtestnél gróf Vécsey Károly tábornok mellett Arad vára ostromában s a temesvári csatában vett részt. A történelmi események nevezetes részleteire fényt vető írott emlékei vannak letéve az ereklye muzeumban, a melyek a történelem kiegészítéséhez becses adatokkal járulnak. Fia kuriai bíró Budapesten.

Psikál Máté. Morvaország. 1812. A cs. k. hadseregtől jött át kezdetben s tüzér századosi ranggal szolgálta végig a szabadságharcot. Jelenleg nyugalmazva van, mint k. tsvzéki irodatiszt.

Szász Lajos, Küküllő megye, Szász-Dányán 1831. Mint 17 éves ifju lépett be kezdetén s végig küzdött a szabadságharcot a 15. huszár ezredben, mint tizedes. A vöröstoronyi szorosnál vívott csata után 1849 július 20-án Ihász Dániel ezredes parancsnoksága alatt levő csapattal Törökországba menekült. Jelenleg tanító Kolozsváron.

Rettegi Visky Samu. Kolozs megye Kolozsvár 1830. Az iskolából a harczterre ment s Dévánál 1849-ben tette le a fegyvert. A 11. honv. zászlóalj 2. századában mint őrzető szolgált Nagy-Szeben, Medgyes, Piskiné. Jelenleg egyházi.

Kövesdy József Határőrvidéken született. 1820. A 32. zászlóaljnál szolgált kezdetétől végig. Szerény nyugdíjat élvez, két gyermeke gondozza.

A honvéd egyletek tagjait, felhívjuk, hogy maguk gondoskodjanak arról, hogy a honvéd testületekben az arcképek összegyűjtése kezdetét vegye. A honvédek albumát, a mikor terünk engedi, folytatni fogjuk.

Részlet a komáromi vár átadásáról.*

(A mi táborunkból.)

Kemecze, 1892. márcz. 16.

E lap 4-ik számában megjelent „Részlet a komáromi vár átadásáról“ czimű cikkben az igazsággal ellenkező állítások vannak; jelesül: az mondatik egyik helyen, hogy a vár átadása feletti egyezkedésnél Haynau azzal fenyegette volna Klapkát, hogy ha 24 óra alatt a vár az övé nem lesz, mindenkit úgy felakasztat, mint Aradon; hogy ez nem történt, azt legfényesebben bizonyítja az a körülmény, hogy a komáromi egyezkedések szept. hó utónapjain folytak és azon hó 30-án fejeztettek

* A multkor az ellentáborból jött rövid közleményt szándékosan adtuk megjegyzés nélkül, hogy alkalmat adjunk a szerk. körén kívül a hozzászólásra. Szerk.

be és a vár átadása már okt. 1-én végrehajtott, mit az ugyanazon napról keltezett s nállam most is meglevő úgynevezett komáromi Geleitschein is bizonyít; mint-hogy pedig a 19-ik század gyalázatára végrehajtott aradi gyilkolások okt. 6-án eszközöltettek, szept. 30-án ezzel Haynau nem fenyegethetett, de nem lehet ez igaz azért sem, mert Klapka nem az az ember volt, a ki ily fenyegetéstől megijedt volna; ily fenyegetődzés esetében nem kapitulált volna Komárom szept. 30-án és akkor nem lett volna Arad okt. 6-án Golgotává!!! Sokat lehetne erről beszélni, de minék szakgassuk fel a régi, de soha be nem heggedő sebeket!

Másik valótlan állítás az, hogy egy honvéd tisztől az átadás alkalmával elvették a kardját, ez a capitulációs feltételek megszegése lett volna, hiszen a különben elég jelentéktelen átadási feltételek egyik pontja világosan kikötötte, hogy a tisztek kardjaikat, mint magán tulajdont, magukkal vihetik; én is elhoztam, pedig Komáromtól Vécsig gőzhajón, innét fogadott és több helyen váltott fuvarokon jöttem három bajtársammal Kemecezig és már okt. 5-én a régen elhagyott szülői háznál voltam.

Honfiut üdvözlettel

Krasznay Péter,

1848-ki honvéd-hadnagy.

Levelezés.

Maros-Vásárhelyről.

Becsés lapja 3. számában *Várkony Endre* ur által közölt levele, ha 29-én kelt (1849.), úgy az nem *Vizaknán*, hanem *Szelindeken* lett fogalmazva, mivel hadseregünk a nagyszebeni első csatanapjától (január 21.) ugyanazon hónap 31-ig Szelindeken állomásozott; ott volt az öreg apó főhadiszállása is a postaházban, melynek kertjében nehány ágyu tátongott a szebeni ut irányában, fel a hegyre. Hiszen a szelindeki győzelmes szép csatánk is 1849. jan. 30-án délután folyt le, midőn körül voltunk véve, de az ellenséges vasgyűrűt minden oldalon megtörtük s elkergettük estére. Az ellenség azonban a csata lezajlása után nem vonult vissza N.-Szebenbe, hanem összpontosult Nagy-Csűr és Szelindek közt fenn a hegyen, s az azt fedő erdőségben s azon éjszakán egy párszor ágyuzott is Szelindekre, azaz reánk; de Bem apó e viczkándozást számba sem vette. Másnap, jan. 31-én hajtott a végre Bem a mindnyájunk által (a kik t. i. ott voltunk) ismert sikeres demonstrációt az ellenséggel szemben. Szelindekről kivonultunk észak-nyugati irányban épen arra a hegyre fel, a melynek ellenkező részében, délen, jó távolban, az ellenség állomásozott; valószínűleg azt hitte az ellenség, hogy menekülünk. Nem úgy történt; a midőn a magaslatra felérkeztünk: Bem váratlanul, balra, azaz N.-Szeben felé kezdett minket vezetni, s haladtunk ez irányban szilárd léptekkel tovább, az ellenséget számba sem véve, mely midőn látta, hogy ez a mozdulatunk nem tréfából történik: a legnagyobb gyorsasággal vonult vissza Szebenbe, nehogy mi hamarabb odaérkezzünk. — Bem aztán megállította hadseregét s mosolyogva nézett az ellenség után. — Tüzelés egy részről sem történt. E kivonulásunk alkalmával *Petőfi Sándor* folyton Bem mellett lovagolt, polgári magyar öltönyben. Ez eseményre nagyon élénken emlékszem, mivel mi, lovasok, közvetlenül Bem tábornok után haladtunk. E sikeres

mozdulat után visszavonultunk ismét Szelindekre, a honnan másnap február 1-én átmentünk Vizaknára.

A fenemlített levél keltezésével tehát annál is inkább tisztába kellene jönni, mert az, ha t. i. nem helyesen van jelölve, a későbbi történetíróra nézve zavarólag fog hatni.

Ki fogalmazta a levelet? e kérdésre nézve határozott választ adni nem tudok: — azt azonban határozottan tudom, hogy gr. Bethlen Gergely, Szelindeken tartzkodásunk ideje alatt Mátyás-husár alezredes, később ezredes, kedvencz embere volt Bemnek; folyton mellette volt; lehet, hogy ő fogalmazta.

Imreh Sándor,
volt Mátyás-husár.

Bánffy-Hunyadról.

A most megjelent „1848—49-iki Történelmi Lapokból“ látom, hogy a Mikár által szerkesztett „Honvéd-Névkönyv“ pótfüzettel való kiegészítéséhez folynak az előkészületek, valamint az országos ereklye muzeumba a még élő honvédek arcképei egybegyűjtetni szándékoznak, szóval új lendület állott be a honvédség körül, mely engemet is magával ragadott; nagy sajnálatomra láttam Gyarmathynál a Honvéd-Névkönyv I-ső kiadását, a melyből természetesen kimaradtam azért, mert nem gondoltam arra, hogy volt honvédségi minőségemet valamely honvédegyletnél igazoljam.

1848. márczius 15-ike Pesten talált mint első éves bölcsészet hallgatót, május hóban a 2-ik semesterrel az iskola bezárattott és már július végén az első pesti ideiglenes önkényes zászlóaljnak 3-ik századában fegyvert fogtam, őrnagyként volt Földvár, századom főhadnagya Vidats János, Pestről vasuton Szolnokra szállítottak, ott a granátosok egy hétig fegyverbe begyakoroltak és Szolnokról két hajóval a Tiszán leszállottunk Ó-Becsére, Bács-Bodrog megyében a római sáncokban ellenünk táborban álló rácok ellen, kikkel első ütközetünk augusztus 20-án volt Tisza-Földvár, Szent-Tamás és a Tisza vonalon, én ez utóbbi helyen voltam, zászlóaljjammal... na de ez talán nem volt honvédség?!...

Szeptember hó végefelé, október elején ezen pesti ideiglenes önkényes zászlóalj szolgálati ideje leteltével feloszlott, visszatérőben Czegléden Kossuth által megdicsértetett, ujabban alakuló honvéd testületekbe belépni huzdittatott és Pestre visszaérkezett. A bányászi táborozásban Becskereken szerzett hidegleléssel siettem betegem hazá Kolozsvárra, hol akkor gróf Mikes János elnöklete alatt szerelték az első kolozsvári üteget, hová több jó barátom társaságában azonnal tüzérnek felcsaptam, és itt már mégis kezdődik honvédségem, és innen vannak még élő tanuim a kikkel együtt szolgáltam, ezek Jósza középplaki ref. pap, Székely Iván gondolom székelyudvarhelyi ref. pap, ezen ütegnél szolgált Bányai Vitalis tüzemester, Kovács Károly csucsai ellenőr, kik elhunytak, Veress Menyhért, Warga Károly stb.

A Borgó-prundi meglepetés után Beszterce-királynémeti és magyarosi attaqueban ütegünk nagyobb részt elvesztvén február végén 1849. tüdőgyuladással kerültem Szamos-Ujváron át Kolozsvárra hol 2 hónapig feküdtem, Április végén szolgálatra jelentkezve Nagyváradon a tüzérség központi depotjához vezényeltettem mint főágyus — gyakorlatokat tartva lovaglás és más szolgálásban, mig innen Arad — Világos honvédszereplésünknek véget vetett.

Megjegyzendő, hogy a bácskai hadjárat után mint váltólázbeteg a kolozsvári üteghöz tüzérnek beállottam, de betegeskedésem miatt a gyakorlatokon nem jelenhettem meg; midőn ősszel Kolozsvár Urbán hatalmába került, onnan november hóban mint menekülő vadászfegyveremmel én is kivonultam és ütegemet nem találván meg, a kolozsvári menekültek

neve alatt alakult báró Kemény Farkas parancsnoksága alatt zászlóaljba tettem szolgálatot, Kornyiczelen a királyhágó tulajdonán táborozván addig, mig Bem vezérlete alatt Szilágycseh, Zsibó, Deés és Szamosujváron át karácsonyra újra Kolozsvárra kerültünk, hol Kemény Farkas báró csapatától a megtalált ütegemhez tértem vissza, és evvel 1849. évben Beszterczén indultunk a Bukovinai határ őrizetére Ricskó ezredes parancsnoksága alatt.

B.-Hunyadon, 1892. február 8-án.

Tisztelő polgártársa:
Dr. Magoss Károly,
járásorvos.

Honvéd-egyletek köréből.

Az 1848—49. évi honvédeknek a magyar országos honvédségélyző egylettől nyert nyugdíjairól szóló nyugtái bélyegmentesek. Erre nézve a pénzügyminiszter f. é. 12.770. sz. a. a P. Ü. Közlöny 7. számában valamennyi pénzügyigazgatósághoz és kir. adóhivatalhoz körrendeletet intézett. A rendeletben hivatkozik az 1868. évi 85/P. M. számú, a Magyarországi Rendeletök Türiban 15. sz. a. megjelent pénzügyminiszteri rendeletre (az illetéki díjjegyzékbe „honvéd segélyezési“ vezérszó alatt felvett határozmányra s az illetéki díjjegyzék 102. tétel l. és p. pontjainak rendelkezéseire).

Losonczi ról.

Tisztelt szerkesztőség, kedves bajtársak! Kaptam becses lapunkra — engedelmet kérek, hogy a magaména nevezem, bármi csekély részben a Történelmi Lapokat — szívem s lelkem mélyéből eredő hazafiai elismerés- s üdvözlettel vettem az igazán nagy hézagot betöltő hazafiai vállalatot, mely minden 1848—49 ki honvédet hazafiai érzelmektől áthatva hálás elismeréssel fogadhat. Hogy mennyire nagybecsülöm e vállalatot, mely a külön erdélyi testvéreket a közös hazában ujabban egygyé olvaszt és közössé tesz, s a mellett Kolozsvárt, imádozott magyar hazánk második fővárosát szellemileg is emeli s az élő honvéd bajtársakat szívben-lélekben, de az életben is a személyes érintkezéseket is megkönnyebíti, sőt arra alkalmat szolgáltat, — azonnal elhatároztam, mint a nógrádmegyei honvédegylet hála az égnek 12 éves elnöke, ezen nemes s hazafias vállalatot csekély tehetségem szerint előmozdítani s kérem a szerkesztőbizottságot, méltóztassék kegyesen rendes munkatársul befogadni s előre is jelzem, hogy a Történelmi Lapok számára a losonci csata emlékszoabrát, mely a város közepén van felállítva s annak történelmi kivonatos leírását továbbá a Losonczi vonott osztrák és orosz csaták rövid történetét, miután az ugyis mindenütt röviden és hiányosan iratott meg, ha elfogadják, közlés végett, meg fogom küldeni.

Még egyszer lelkem mélyéből üdvözölve a hazafias vállalat teremtőit, alapítóit s a legnagyobb sikert óhajtva, hazafiai üdvözlettel maradtam mélyen tisztelő kartársok:

Kovács Sándor,
a nógrádmegyei honvédegylet elnöke.

A torda-aranyosmegyei honvédegylet tisztviselői Szabó L. elnök gyöngékedése miatt *Szigethy Cs.* Sándor vezetésével értekezletet tartottak e hó első napján. Az értekezlet három irányban küldött ki bizottságokat. Egyik bizottság a létesítendő új honvéd-névkönyv ügyében

járjon el, gyűjtse össze a kerületben levő még élő honvédek, kik az eddigi nyomtatott névkönyvben nincsenek benn, vagy hibásan vannak bevezetve. A másik bizottság intézze a honvédek lefényképezését az országos ereklye-muzeum számára, melyre nézve *Botár J.* tor-dai fényképész már megtette azt az ajánlatát, hogy leszállított árért fog dolgozni s a szegényeknél pedig teljesen ingyen. A harmadik bizottság szervezzen egy márczius 15. ünnepélyt, mely annyiból álljon legalább, hogy az öreg bajtársak egy közös vacsorára gyűljenek össze s ez alkalommal elnyomorodott szegényebb bajtársaik számára egy kis segélyt gyűjtsenek legalább maguk között. — Bizony jó volna, ha mindenik egyeslet gondoskodnék rokkantjairól, ha nem is így közvetlen, de legalább közvetve a központi alapból, mert van ám ott, de az egyesek oda az utat nem ismerik; a központ sem ismerheti a sok 48-as honvéd koldust, mely országszerte nyomorog itt-ott egy-egy utcásarkon, egy-egy viskóban.

A debreczeni honvéd bál. Az 1848—49-iki honvédek márczius 15-ikén tartott báljának jövedelme: belépti jegyekből bejött 137 frt, felülfizetésekéből 20 frt 50 kr, összesen 157 frt 50 kr. Kiadások 95 frt 30 kr, maradt az egyeslet részére 62 frt 20 kr. Felülfizettek: *Kacs Kovics Istvánné* ő nagysága 5 frt, *Boros Sándor* 2 frt, *Pető Gyula* 2 frt, *Dragotta Ignáczné* ő nagysága 2 frt, *Vértessy Lajosné* 2 frt, *Veszprémy L.* 1 frt, *Koron-dán I.* 1 frt, *Szabó Gy.* 1 frt, *Oláh György* 1 frt, *Bodosi Pál* 1 frt, *Törő Imre* 1 frt, *N. N.* 1 frt, *Czine Jolán* 30 kr, *Udvarhelyi Balázs* 20 krt A jó Isten áldása legyen egy rajtok, mint családjaikon, azt kívánja az elnökség.

Halálozások.

Honvéd egyesleteket, munkatársainkat s lapunk bárátaikat kérjük: a halálozásokról sziveskedjenek egy-egy rövid tudósítást írni s a gyászjelentést az ereklye-muzeum számára esetről esetre beküldeni.

Dióssy Márton, Kossuth Lajosnak egykor titoknok. e hó 21-én meghalt Londonban 74 éves korában. Dióssy a szabadságharcz után mint emigráns került Londonba, hol azután állandóan megtelepedett s mint borkereskedő szép vagyont szerzett. A londoni magyar egyesületnek egyik kiváló tagja volt.

Dobozi Miklós Nagyváradon elhunyt. Hatvanhat évig élt. A szabadságharczot, mint honvéd küzdötte át. Husz évig főjegyzője volt Biharmegyének. A temetés 25-én volt.

Kadli Nagy Albert m.-keczeli körjegyző, volt 1848—49-ik évi honvéd őrmester a 11-ik zászlóaljából, életének 66-ik évében folyó évi márczius 6-án este M.-Keczelen influenza s ebből fejlett tüdőlob következtében elhunyt.

Király Sándor 66 éves baracskai, szolgált a 34. h. zászlóaljnál a Klapka, később Nagy Sándor táborában. Meghalt 1892 febr. 2-án Baján.

Kreith József gróf kanonok, 1848—49-iki honvéd százados meghalt Eperjesen 72 éves korában. Kreith József gróf mint pap szervezte az oroszok beütése ellen a sárosmezei felkelést. Az ütközetekben is részt vett s egyik kezében keresztel, a másikban karddal buzdította a honvédek. Kufsteinban több évet töltött nehéz vason. Kreith temetésén, melyet nagy fényvel rendezett a püspöki káptalan, megjelentek az elhunynak szabadságharczi bajtársai is élükön Dessewffy Lajos 48—49 hadnagygyal és honv. egyleti elnökkel.

Ludvich György gazdatiszt, 1848—49-iki honvéd tüzmeister 64 éves korában Nagyváradon meghalt. A „Nagyvárad“ czimű lap Ludvich haláláról a gyászjelentést a következő szép mondattal vezeti be: „Az 1848—49-iki függetlenségi harc agg oroszlanai egymásután költöznek át abba a csendesebb hazába, a hol viszont látják bajtársaikat. A régi dicső harcokban győzhetetlen honvéd-phalanxnak ismét egy tagja dőlt ki.“

A pesti események hatása a székelysége 1848-ban.

Klapka és Czece emlékirataiból s számos korrajzból kétségtelen az, hogy Bem erdélyi hadjáratának szerencséséhez Csik- és Háromszék adta a kész és gyakorlott fegyveres erő legnagyobb részét. Azt is sokan megirták, hogy e két székely törvényhatóság földéből Mikó Mihály és Berde Mózsza kormánybiztosok szavára mint a fűből ugy nőtt ki 1848—49-ben a katona. De hogy miben rejlik ennek oka? Mi készítette el a népet s mi tette oly fogékonyvá? arra csak amaz idők szabadságnak kedvező általános szellemét hozzák fel.

Nekem a véletlen oly adatokat juttatott birtokomba, a mik mutatják: mi adott tüzet legelőbb Csikban a kedélyeknek, mi gyújtotta fel a lelkekben a szabadság utáni erős vágyat?

A ki megolvassa e sorokat, látni fogja, mint lesz egy kis szikrából nagy tűz, a szabadság termékeny talajba jókor elvetett egyetlen magvából egész erdő.

1848-ban a tavaszi törvényszak — Periodus — végén, Gerő János nemrég meghalt kir. kuriai bíró és tanácselnök s Veress Ádám, akkor marosvásárhelyi kir. táblai őrnök haza mentek Csikba földieik közé, s magukkal vitték a pesti 12 pontot, a háromszinű kokárdát és az egész országot izgalomban tartó szabadsági eszméket. Csikban is a Szeredavárosi katona növelében Gál Sándor, Horváth Ignác s néhány tisztnövendék társuk már át voltak hatva a nagy fordulat lelkesítő eseményeinek mámorától. Mindezek nyilvános működése ismeretes az elébb érintett művekből. Én is irtam róla egyik művemben; ¹⁾ de Veress Ádámot illetőleg egészen új, ismeretlen adatot találtam nem rég, a mire nézve egy barátja, Csikvármegye érdemes főjegyzője, Madár Imre ur kiegészítő felvilágosításokat volt szives adni.

Elmondom mindkettőt. Ez kezünkbe adja a csiki, nevelésénél fogva konzervatív és függéshez szokott katona népnek a szabadelvű párthoz és a márcziusi eszmékhez való csatlakozása kulcsát.

A főjegyzőtől hozzám irt értesítés ez:

„Veress Ádám kir. táblai őrnök 1847. őszén, midőn a Kászon-Feltizben szüleinél időzött, a községben a nyers katonai uralom részéről az történt, hogy a tilos legeltetésen ért ²⁾ székely pásztorfiuk a századparancsnok által botbüntetéssel fenytettek meg. Veress a szigor megszüntetése végett az őszi marchalis Székhez kérelmet adott be, melyben a törvényre hivatkozva kívánta, hogy a legelő marhákat őrző pásztor gyermekek ne a katonai, de a polgári hatóságok által vonassanak kereset alá; de mivel a kérvényt a kásznai öt községbeli katonáskodó székely előljáróságok által is aláíratta, azt a katonai ha-

¹⁾ Szabadságharczunk történetéhez. 1880. 246—47. II.

²⁾ Ez azt jelenti, hogy a *Revindicált havasok* II. József császár által a katonaságnak Század adatván: azok a legelőket be-beadták s jövedelméből maguknak ruhát és szolgálati lovat szereztek. Ilyen tiltott legelőkön találták és fogták el az erdőőrök a székely fiukat, s a katonai hatóság őket katonai törvények szerint büntetvén meg: innen eredt a sérelem. Küzlő.

tóság lázasztásnak bélyegezte, a századparancsnok egy szakasz katonasággal Veress-t a szülői háznál elfogatta, mint közcsendháborítót Csik-Szeredába az ezred börtönébe záratta, s 40 napi fogság után sikerült a marosvásárhelyi kir. Tábla közbenjárására a kir. főkörmányszékek az erdélyi főhadvezérségnél Veress kiszabadulását kieszközölni . . . Kiszabadulása után a kir. táblai irlnoki kar tárt karral fogadta őt . . . A nem sokára bekövetkezett 1848. évi márcziusi események után, másokkal együtt ő is a haza önvédelmi harcaiba vegyült, mint Kossuth-husár szolgálta a nemzetet a Világos alatti katasztrófaig.³⁾

Az általam talált levéltári adat Veresnek egy, föl dieihez irt levele, a mi a csikszéki I. gyalog határőrezred ezredparancsnoka kezébe jutván: az a csikszéki tisztséghez tette át 1848. ápril 11-én azon kérdéssel: megtűrhető-e a mostani körülmények között ily tény? s nem tekintendő-e bűnös cselekvénynek.

A levél külczime ez: „Kir. Táblai irlnok *Albert Mihály* polgártársamnak tisztelettel *Szent-Mártonban*.

Tisztelt főbiró ur, kedves polgártársam!

Az igazság országa terjed, megkezdődött a dicsőséges Franciaországban. Ott az emberek mind egyenlők lettek legelőször: nincs ur, nincs szolga. Innen elterjedt más nemzetekhez is, különösen magyarországra. Ott sincsen már többé ur, nincs szolga. A nép magamának ura, és ha a szükség úgy hozza, önmagának szolgálja is . . . Így terjedt el hozzánk Erdélyországba is az igazság gondolata. Ezt különösen megértették az Udvarhelyszékiek, s tudván, hogy Magyarországon már a nép egyenlő, hogy ők is mindnyájan egyenlők lehessenek, elhatározták, hogy Magyarországgal egyesülni fognak. Addig is kimondották — mert magok a közemberek lelkesen felfogták a dolgot, — hogy ezentul a főtisztól kezdve a legutolsó emberig mindenki egyenlő, s egyik úgy csinálja az utat, mint a másik. s. a. t.

„Ha úgy akarjuk, hogy mint boldog nemzet lehessünk, nekünk is ezen egyenlőségre törekednünk kell, s azért ki kell mondanunk, hogy mi is Magyarországgal egyesülni akarunk. Ugyanazért igen szépen kérem uraságotat, a mennyiben kitelhetik, az emberekkel igyekezzék megértetni a dolgot. Meg kell mondani, hogy mi Ferdinánd királynak rendületlen hűséget esküdtünk, s meg is maradtunk halálig ő felsége mellett, s azután azt is akarjuk, a mit ő felsége maga is akar, hogy egyenlők legyünk, ne legyen közöttünk nemes, jobbágy, katona, hanem mind egyenlők. S mivel azt csak úgy érhetjük el, ha Magyarországgal egyesülünk, kívánjuk ez egyesülést, hogy így legyünk erősek és hatalmasak az egész világ előtt. Ezen dolgokat a megyével megértetgetni igen szívesen kérem, levén

halálig szerető polgártársa:

Veress Ádám. s. k.

A következő lapon még ez utóírás volt:

„Édes polgártársam Mihály! Legyen szives a meny nyiben lehet, ön is ezekre munkálni, az ellenkező vélemények ellen küzdeni.

Veress Ádám s. k.

Az ezredparancsnokság átiratának⁴⁾ másolata:

A Nemes Csikszéki Tekintetes Nemes Tisztséghez!
Csik-Szereda, ápr. 11. 1848.

„A tisztelettel ide fogott Másolatból átláthatja a Tekintetes Nemes Tisztség, minémü felszólítást bocsájtott legyen

Veress Ádám kir. táblai irlnok Szent-Mártoni Albert Mihály collegájához, és illetőleg az ottani elegyes (részben polgári, részben katona) közönséghez.

„Minő fogalma legyen ezen felszólító ifjunak a jeleni korkérdésekről, és minő következtéseknek szolgálhat egy ily hirdetett felszólítás az itteni értetlen köznép közepette alapul, azt a Tekintetes Nemes Tisztség ítéletére bízom, valamint azt is: ha vajjon az ily tény lehető szomorú szüleményei miatt bűnösnek, s tehát épen most tilosnak tekintessék?

Br. Schirnding, Ezredes m. p.

A szövegből és hátriratokból a hivatalos tárgyalások ismerői előtt világos, hogy a Csiki Tisztség az Ezredparancsnok átiratát, mint Veress azon időben illetékes hatóságához, az erdélyi Törv. Kir. Táblához küldötte át, mely ott az elébbi szám alá vétetett föl, az Ezredparancsnok erről értesítettett, de hogy az elintézés mi volt? a fenmaradt iratok nem mutatják. Ellenben van egy más hivatalos irat, mely az ügyre némi világosságot derít. Ez a kir. táblai irlnok-Székek febr. 3-án tartott üléséből gr. Toldalagi Viktor aljegyző aláírása alatt kelt s a kir. táblai elnökhöz intézett kérvénye, melynek tartalma ez:

Méltóságos Kir. Táblai Elnök ur, kegyes Pártfogónk!

„Értésünkre esvén kir. táblai irlnok Veress Ádám katonai hatóság által jogtalanul történt bebörtönöztetése, s kiszabadulását óhajtván: tisztelettel s bizodalommal folyamodunk Méltóságodhoz, méltóztasson nevezett kir. táblai irlnok kiszabadítását bölcs belátása s hatás befolyása által a lehető legrövidebb úton eszközölni. Mely alázatos kérésünk után maradunk

„A Méltóságos Királyi Táblai Elnök urnak

alázatos szolgálai s. a. t.“

A kérvény-iv felső balfelöli része le levén szakadva és elkallódva: nem határozható meg, tett-e? s mily lépéseket tett az elnök Veress megszabadulása iránt? Én a kir. főkörmányszéki köz- és elnöki levéltári tárgymutatókban semmi nyomra sem akadtam; de a fennemlitett levél írója határozottan elmondja: miként fogatott el? mennyi ideig szenvedett? s miként szabadult meg Veress. Azt hiszem, tényül fogadhatjuk el ezt, valamint nagyon valószínűnek, hogy az ezredparancsnok ápril 11-ki átiratának rá nézve komoly következménye s neki exáltált levele miatt bántódása nem volt. Ekkor már ingott a talaj a székely határőrségi intézmény alatt, a szabadság eszméi a katonai fegyelmet láthatólag meglazították, a tisztí szigort simuló eljárás záltotta fel, s én kétlem, hogy Csikszék Tisztsége Veress fölhívását egyébnek tekintette volna, mint egy heves vérti ifju szabadság iránti lelkesedésének — bűnösnek s tilosnak bizonyára nem. A felhívás két alapgondolata: a jogegyenlőség és Erdélynek Magyarországgal egyesülése részint már akkor, részint a május 30-ki erdélyi országgyűlésen ténynyé vált.

„Veress a szabadságharcz beveződése után — írja az említett levél szerzője — egy kis gazdaságnál mint csűrbiró tengette életét, várva a jobb időkre, a mik rá nézve nem következtek be. Vándorbotot vett kezébe, s Magyarországra ment, ott keresni menhelyet és önfentartása eszközt. Szegénysége hivatalviselésre késyszerítette, s szolgált 1860-ig. 1861 elején tért vissza szülőföldjére megtörve testben-lélekben. Ekkor táblabíróvá választatott s kis hatáskörében szorgalommal munkálkodott. Mikor az alkotmányos tisztség hivataláról lemondott, ő is követte; decemberben elgyöngülve, teljesen kimerülten vonult vissza az atyai házba, hol 1862. tavaszán, egy szép nap délestéjén barátait s magát azzal biztatva: „hogy holnap egészen föllábad“ — elhalt, családot nem alkotva.

³⁾ A főjegyzői levél kelt 1891 okt. 27-kén. *Közl.*

⁴⁾ Külczime ez volt: Pr. nro. 24 *Első székely gyalogezred.* A Nemes Csikszék Tekintetes Tisztségéhez. *Hivatalból.* Az elintézés szokott helyén fenn ezek állanak: 378. Alább: Bead. Szentgyörgyhó 11. 1848. Alább: *Kir. Táblához. I. számú Ezredhez.*

Mily hatása volt Veress felszólításának a pásztorfiúk védelmezése s a katonai erőszak visszautasítása kényes ügyében, s milyen volt erőteljes felhívásának a vele egyformán megalégedetlen székely katona-népre? megmutatta az agyagfalvi téren október 17-én megjelent tömredék számu csiki nép, s a Bem táborában szolgált 20 000 kész katona és harczedett fegyveres székely. Jó hogy a br. Schirnding ezredes közleményéből Veressnek erre való befolyását a történelem is megtudja. Az ő élete és halála az emberi sors csudálatos szövődését mutatja. Ő, Gál Sándor, Gecző és Horváth Ignác, kortársa és elvokona volt. Viharos volt elébb ezeké is, de később szerencsétől kísért s fényes volt életpályájuk! S milyen elhagyatott, föl nem tűnő és szegényes az övé! Az a ragyogó felséges ideál, a haza ábrándos szeretete és jövő nagysága vezette mindeniket: társai sorsa elébb hirnév, börtön után koszoru és polgári tisztelet, az övé nyomor és ismeretlenség. Mert ő szegény s tán élni nem tudó volt. A szerencse kerültte őt. s ő azt birtokába keríteni képtelen. Legyenek e sorok a késő elismerés gyászvirágként elfeledett sirhalmára téve.

Jakab Elek.

Emléktöredék Kővárvidéke visszacsatolásáról az 1848-ik évben.

— Törökfalvi Pap Zsigmondtól. —

Hovatovábbra esünk az 1848-ik évi márczius 15-től, annál több s több történelmi tény- és fenmaradt emlékek győznek meg arról, hogy e nap és hozzáfűződő események messze kiható egész sora nemzeti föltámadásunk ünnepét képezi, melyen vissza s előre elmélnünk lehet hazánk multja, jelene és jövője felett.

A történelem az idők tanuja, az igazságnak világa, az erkölcs és élet iskolája, a multnak hirdetője. Átveszszük a nagy római író és szónok, Cicerónak eme mondasát és tanulhatunk is belőle, hogy ha minden, bármi csekélynek látszó adatot feljegyzünk, melyek a szereplő személyek és felmerült események jellemzésére szolgálhatnak majdan azon időben, midőn e nagy időszakot egy elfogulatlan történetíró hivatva lesz kellő távlatból bírálni és tiszta világlatba helyezni.

Közleményeink hitelessége kívánja, hogy korhűen az igazat jegyezzük fel, a mint az a valóságban nyilatkozott.

Még mindig vannak egészen helyhez kötött részletek a 48-ki időszakból, melyek ha ildomosságból egyideig elhallgatva nem veszítették el érdekességüket: nyertek az által becsben, hogy napfényre kerülvén utólag, a tartózkodás helyes okát mentségül azon kiméletben tüntetik fel, melylyel közéletünk egykori vezérlő férfiai iránt a multban s jelenben viseltetünk. A jövő kor azonban elfogulatlan szemmel fogja tekinteni s egybeilleszteni az összeszedett tükördarabokat valamely helyzetről az alkalmi tényezők érzelme és véleménye nyilvánulásainak megbirálásában.

A pesti ifjuság által márczius 15-én proklamált szabadelvű eszmék gyújtó hatással terjedtek szét az egész országban. Mi, Szathmármegyeiek látva, hogy a pesti ki-

áltvány pontozatai nagyrészt befoglaltatnak a megyékben már jóval azelőtt közgyűlésileg elfogadott, a jeles Somogyi Antal által fogalmazott tizenkét pontban, különösen rajongva lelkesedtünk a fővárosból érkező hírekre; én annál inkább, mert a fehér tollas párthoz tartozván, mint akkor 24 éves ifjut a pesti ifjuság kiválóbbjaihoz személyes barátság, az ismertebb kortársakhoz pedig erős rokonszenv fűzött.

A pesti tüntetést nem is kalandos episodnak tekintém, hanem egy új életre hívó epochának és a nagy reformok tényleges előkészítését teljes lelkemből pártoltam. Biztam ügyünk diadalában. Hitem és meggyőződésem jogosultságát megokolva találtam az április 11-én szentesített és nyomban kihirdetett törvénycikkelyekben, melyek életbeléptét sorban követte a VI. t. cz. szerint az 1836-ik évi 21. t. cz. végrehajtása, az erdélyi unio előszülöttje, vagyis Kraszna-, Középszolnok-, Zarándvármegyék és Kővárvidéke, meg Zilah város visszacsatolása az anyaországhoz, mely érdeken a mi felejtethetlen Kölcseynek oly nagy történelmi és törvénytudományi készletséggel beszélt az 1836-ki országgyűlésen.

Az ő barátja, Wesselényi Miklós báró, Bay Ferencz Szamosmegye főjegyzője, mint képviselő az országgyűlés egyik legjobb szónoka és Asztalos Pál mármarosai képviselő, mint kir. biztosok voltak a miniszteriumtól kiküldve a négy erdélyi rész visszakebelezésének törvényszerű végrehajtására.

Május 21-én jött a kir. biztos Wesselényi nevezett társaival a Szamoson át Kővárvidékére. Nagybányáról többen mentünk résztvenni a szomszédhatóságnak ezen országos érdekű ünnepélyében és Teleki Sándor gróf ki-nevezett új főkapitánynak installatiójára.

A kővárvidéki küldöttség lovas banderiummal fogadta a kiszálló kir. biztosságot. Lányhán permetező esőcseppek hullottak a borongós égből a megérkezés pillanatában, de a kilövelő napsugár és a felharsant éljenzés felvillanyozott és lelkesedéstől dobogó szívvel néztem, midőn Wesselényit, a szabadszólás bátor bajnokát először láttam. Külseje várakozásom előképének egészen megfelelt. Termetes, vállas férfi állott előttünk révedező tekintettel, mintha elvesztett szemévilágát pótolná és az évek súlyát az akarat ereje tartaná fenn.

Éljenző falvak közt vonultunk a vidék székhelyére. Nagy-Somkúton a praetoralis ház az öz. gróf Teleki Tamásnéól bérelt épület volt, körülötte elterülő tágas dombját a vidéki nemesség és sok idegen vendég lepte el.

Itt folyt le a főkapitányi beigtatás és ünnepélyes visszacsatolás hivatalos cselekvénye delejcs örömréztől áthatott éljenzések közt. Hogyne. Hiszen Kővárvidékének régi óhajta teljesült; a négy rész közül leginkább ez harczott a visszacsatolás mellett; így a reactionárius erdélyi kormányzékától megszabadult; a független anyaországhoz visszacsatolni a nép által is ösmert zsidói báró jött el és ez új helyzetben a legnépszerűbb emberét kapta főkapitánynul, a „grófu nosztu“ Teleki Sándort. Valahára gloria in excelsis et in terra misera!

A közgyűlés végeztével az új főkapitány táblás ebédre hívta meg vendégeit a közelfekvő Berkeszre, néh. Katona László volt főkapitány özvegyének e célra berendezett kuriájához, melynek léczkerítésén belől elég tágas tér volt szabad ég alatt egy hosszan megterített asztal körül ülő számos vendég befogadására

(Vége köv.)

Irodalom.

A Petőfi-muzeum 6. száma Dr. Csernátoni Gyula, Dr. Ferenczi Zoltán szerkesztésében, a következő érdekes tartalommal jelent meg: 1. Adatok Petőfi „Hallod-e szív, szívem!” című költeményéhez. Ferenczi Zoltán — 2. Petőfi költeményei egykoru német fordításokban. Közli: Ferenczi Zoltán. — 3. Egykoru megjegyzések Petőfi műveiről 1848-ban. Ferenczi Zoltán. — 4. Célzások és vonatkozások Petőfire az 50-es évek lapjaiban. Csernátoni Gyula. — 5. Petőfi művei a folyóiratokban. Közli: Ferenczi Zoltán. — 6. Petőfi mint tanuló Kecskeméten 1828—30. Ferenczi Zoltán. — 7. Hivatalos adatok Petőfi katonáskodásáról Közli: Ferenczi Zoltán. — 8. Petőfi az iskolákban az 1890 91. tanév folyamán. Csernátoni Gyula. — 9. Adatok Petőfi műveinek megjelenéséhez. Ferenczi Zoltán. — 10. A kortársak bírálati Petőfi műveiről. Közli: Ferenczi Zoltán. — 11. Petőfi „Czakó temetésén” című költeményéhez. Közli: Ferenczi Zoltán. — 12. Repertorium a Petőfi-literaturához. Ferenczi Zoltán. — 13. Vonatkozások Petőfire. Közli: Ferenczi Zoltán. — 14. Hírek. — Tudnivaló. Ez a pártolásra kiválóképpen méltó kitűnően szerkesztett folyóirat az előlbi évfolyamokban kifejezett irányval, mely szerint főcélja a Petőfi-biographia és bibliographia tisztázása s az ezekre vonatkozó adatok összegyűjtése, meg fog jelenni 1892-ben is (V. évfolyam) két havonként 1—1, összesen 6 füzetben 1½—2 iven, a költő életére vonatkozó mellékletekkel, facsimilékkel sat. Ára egész évre 2 frt 50 kr. (Füzetenként 50 kr. az előfizetések a kiadóhoz, Horatsik János könyvkereskedőhöz (Kolozsvár, Főtér) intézendők.

Emlék a csángó-vértanuk közadakozásából épült szobrák leleplezési ünnepélyéről. Kiadja az „Iskola és Szülőház” szerkesztője. Ára 15 kr. o. é. Brassó. Nyomatott a „Közművelődés” könyvnyomdájában. 1891 A Borcsa Mihály lelkész által hozzánk beküldött 2 oldalra terjedő füzet a következőket tartalmazza: I. Alkalmi ima, Kiss Árpád csernátfalusi lelkészétől. II. Ünnepi beszéd, tartotta Kiss Árpád. III. A csángó vértanuk szobránál. Irta és szavalt János Lajos. IV. Az elesettek névjegyzéke. V. A szobor feliratai. Végh Mátyástól. VI. A kik a szobrot megkoszorúzták. VII. A leleplezési ünnepély sorrendje. VIII. Zárszó.

Szemle.*

Kende S. bécsi kiadó és mü-antiquarius beküldött legújabb 10. sz. jegyzékében (mely ezersen felüli eredeti oklevél és régi irat címét közli) néhány 48-as levél is van, melyek mint ilyenek megérdemlik, hogy felemlítsük és ez uton gyűjtőnk figyelmébe ajánljuk. — Meg van ott Kossuth László Pesten, 1837. jun. 4-én Bezerédy István békési főispán és táblabíróhoz irt levele, melyben fia Kossuth Lajos elfogatásáról szólva, többek közt ezeket írja:

„A Fiamat illetőleg nem félek én a dolog kimenetelétől sőt bizván az Istenben, az igazságban és szegény fiam ártatlanságában erősen hiszem, hogy ámbár a hatalom mindent tehet, az igazság győzni és a Tkts Ur jövődőlő óhajta valósulni fog: de rettegek

* E cím alatt jövőre terünkhöz képest felemlítjük a lapunkhoz vagy az ereklye muzeumhoz érkezett hírlapokban és folyóiratokban a szabadságharcról szóló közleményeket. Szerk.

attúl, nehogy a midőn erre régen el-készült erős Lelkét a fogság nem képes meg-törni, egészsége, még nem lévén tökéletesen helyre állítva, különben is gyenge alkatu testére, annál nagyobb behatással legyen.“

A másik levél (melyet 24 frton kínál) Kossuth Lajos ifjúkori szereplése idejéből való. S.-A.-Ujhelyről intézte 1833. decz 20-án Markovics József alispánhoz és krassómegyei képviselőhöz és „Országgyűlési Tudósításai” kiadásáról szólva, ezeket írja:

„A közügy nevében örvideni fogok, ha mentül többen futjuk az általam gyenge erővel nyitott pályát, s meg vagyok győződve, hogy csak jót szülhet egyedül a munka külső és belső becsének őregbitésére czélozható nemes vetélkedésünk.“

Hadügyi érdekű Kossuth Pozsonyban 1848. okt. 31 kelt és Klapka hadsegéde Justh Manóól is ellenjegyzett levélkéje, melyben Klapkának hadszükségletre 4000 frtot utal ki és végül az a N.-Váradon kelt okmány, melyben a nagyváradi honvédtüzérség összes tisztikara Lukács Dénest az összes tüzérség főigazgatójává s tábornokká ajánlja. Ez ajánlás 32 aláírással van ellátva s mint ilyen 4 frtnyi árával aránytalanul olcsó. V. E.

Márczius 15. ünnepélyek.

A nemzeti nagy napról lapunkhoz beérkezett tudósítások legiója arról győz meg, hogy a hazai területének ma már minden pontján politikai párt, vallási felekezet, társadalmi állás, sőt néhol nemzetiségi különbség nélkül is határtalan és igaz lelkesedéssel ünneplik meg a szabadság, egyenlőség és testvériség márcziusi szent eszméinek diadalát. Az egyes ünnepélyeket a roppant halmaz miatt csak rövid vázlatban adhatjuk. Noha, úgy véljük, még sokról nincs tudomásunk.

Az ünnepélyekről szóló tudósítások lehetőleg betürendbe szedve a következők:

Abonyban nagymérvű márcz. 15-ki ünnepély folyt le, hová Thold Dániel orsz. gy. képviselő is megjelent és óriási lelkesültséget keltő szónoklatot tartott. Nagy hatást tett a Preyer Hugó beszéde is. Mózes Imre szavalt.

Abudbányán az ünnepélyt rendezte a „Műkedvelő Társaság” Mózes Mihály, unitárius pap elnöke alatt. Lelkes megnyitó és bezáró beszédét tartott Mózes Mihály; a zenekar, polg. dalkör és dalárda előadott hazafias drbjain kívül szavalt Sidló Ida, Nagy Erzsé k. a. és Nemes Nagy Dénes. Felolvasást tartott Dr. Suchy Béla. — Az ünnepélyt táncmulatság követte.

Alsó-Szt.-Mihályfalván is ünnepelt az előkelőség Gábor József tanító előljároságával.

Alvinczen most ünnepeltek először Benedek Károly indítványára, ki lelkes szónoklatot is tartott. Szavalt Péterfi Ételka k. a. és Székely Árpád. Este műkedvelői előadás volt, hol Bänder Margit k. a. és Székely Lehel szerepeltek kitűnő hatással a Kolozsvárt felállítandó szabadság szoborra 50 frt. 50 krt. gyűjtöttek.

Aradon — mint írják nekünk — most is fényesen ülték meg a szabadság napját, kik mindig elsőik a hazafias erények gyakorlásában. Dr. Müllek Lajos és Varjassy elnökök és dr. Jánosi Béla tanár mondottak beszédeket a főtéren, míg a 13 vértanu szobrára Csécsi Imre lelkész tette le a koszorut lelkes emlékszavai kíséretében. Voltak szavallatok és hazafias kardalok. A kereskedelmi akadémián külön ünnepelt az ifjuság. Többek között felolvasást tartott Szalay Kálmán elnök. Külön ünnepeltek az iparos ifjak is, hól a Szózat és Hymnus élénklésén kívül Edivi Illés László elnök mondott megnyitó beszédet. A dalárda énekelte a „Ne sirj, ne sirj Kossuth Lajos” nótát. Hat szavallat volt, kik közül a jobbaknak pályadíjakat osztottak ki.

— Mindenik kör külön táncmulatsággal fejezte be a nagy napot. A hazafias pohárköszöntők sorát a lelkes függetlenségi férfi dr. Mülek kezdette meg, mit számosan folytattak.

Barcs helységében *Tolnai Béla* kitűnő felolvasást tartott *Kossuth* parlamenti működéséről, ezután *Gruber György* szavalt a Talpra magyart.

Bágyon községében (Torda-aranyosmegye) *Fodor Mózes* tanító vezetésével tartottak szép ünnepet.

Belényes község hazafias érzelmi polgárai szintén megünnepelték márcz. 15-két; beszédet tartottak, szavaltak és énekeltek. A templomban istenitisztelet is volt.

Beregszász városa is fényesen ünnepelt. *Buzáth Kamil* mondott szép beszédet. Este bankett volt, melyen *Lónyai* cs. és kir. kamarás, főispán is megjelent.

B-ujfalusi polgárság is nagy lelkesedéssel ünnepelt. A Hymnus és szózat után *Fényes Géza* mondott hatásos beszédet. *Szabó István* hazafias felolvasást tartott a márcziusi eszméről. *Daday József* Petőfi „Rab“-ját szavalt. A nép *Kossuth* életével oszlott szét. Este gyűjtő hatású toaszok mellett vacsoráltak 100-an hol az északi inségesek számára 6 firtot gyűjtöttek.

Berhidai Kaszinó tagjai az idén fényesen ünnepelték meg a márcziusi eszméket. A Szózat és Hymnus énekén kívül nagy hatást érték el a *Csitári Zoltán* és *Medgyasszai* pap alkalmi beszédeik.

Besztercebányai áll felsőbb leányiskola növendékei is ifju tűzzel szavaltak és történelmi felolvasást tartottak.

Beszterce-Naszódon, az idén tartottak először de lelkes ünnepet *Székelly Mózes* és *Bodor* erdészek indítványára, felolvasás, szavaltat és karének programmal.

Biharon az olvasókör rendezte az ünnepélyt, melyet *Mórcsai Ferencz* nyitott meg szívhez szóló beszéddel. *Varga Béla* felolvasása követte ezt. Lelkesült beszédet tartott még *Bokros István*. Közben hazafias dalokat énekeltek.

Bihar-Diószegen isteni tisztelettel kezdettek ünnepelni. Este társas összejövetel volt. Beszédet mondott *Molnár János* pap, és szavalt *Kis Lajos* tanító.

Bihar-udvariban egy polgár házában gyűlt össze a lelkes lakosság. Az ünnepet *Mészáros Lajos* s. pap nyitotta hazafias szellemi szép beszéddel. Dr. *Toman Béla* méltatta ezután a márcz. napokat. Végül 80 terítékű vacsora volt.

Brassóban a magyar dalárda működött fényes sikerrel s *Végh Mátyás* polg. tanár. Este bankett volt.

Budapesten megannyi kerület, kör, egyesület és testület külön ünnepelt a nemzet szabadság-ünnepén. Az egyetem ifjusága kezdte az egyetem kapujánál, aztán a tótéren folytatták; hol *Szinay Sándor* mű egy. hallg. szavalt nagy hatással *Ábrányi Emil* „márcz 15.“ költeményét. — *Rényi József* jogh. tartott ünnepi beszédet. A „Talpra magyar“-t *Polereczky Ferencz* szavalt. Ezután *Petőfi-szobornál* folytatták az ünnepet, — a szobrot megkoszorúzták. — A *Józsefvárosi* független és 48-as párt a *Losonczy-féle* vendéglőben ünnepelt fényes fenköltéssel és lelkes hazaszeretettel *Irányi, Helfy, Csanády, Heckenast* vezérekkel. *Helfy, Ihász, Madari, Thaly K., Kulcsár Endre* s többen mondtak gyönyörű felköszöntőket, hirdetvén, hogy ez nem a forradalom napja. — *Kossuth Lajos*hoz imaszerű táviratot küldöttek, a kormányzó egészségéért, mint Magyarország egészségéért.

A budai, ó budai és budapesti 1848—49-ki honvédegyesület is külön ünnepet tartott a rájuk nézve sokszorosan emlékezetes napon mindannyian fekete magyar ruhában jelentek meg. Az első felszólaló *Krivánsy József* ezredes volt, lelkes szavakban éltetve a hazát. — *Mészáros Dániel* a szolnoki csata dicső emlékét elevenítette fel s lelkesedésre, hazafiságra buzdította az ifju nemzedéket. Zajos tetszés kísérte mindkét beszédet. *Bodó Antal Kossuth* Lajost éltette riadó viszhangot kelteve. Beszélték még *Palugyán Elek, Rácz Gusztáv, Pyben Károly* stb. A lakoma lelkes hangulatban éjfélkor ért véget.

A budapesti kovács segédek egylete is megünnepelte márcz. 15-ét. Az egyesület dalárdája hazafias dalokat énekel, voltak szavallatok és alkalmi beszéd.

A fővárosi asztaltársaságok a *Petőfi-szobor*hoz vonultak testületileg, hol *Mészáros István* a „Talpra magyart“-t, *Csanády G.* pedig saját versét szavalt. A szobrot megkoszorúzták.

A nemzeti demokrata munkáspárt a malom-munkásokkal együtt ünnepelt; lelkes hangulat uralkodott. *Engel Tóbiás* és *Mikecz József* szónokoltak ének és szavallatok mellett.

A belvárosi *Máthé-féle* vendéglőben maga a tulajdonos rendezett szép ünnepélyt. Beszédeket mondtak: *Máthé József, Stetz János, Uri Károly, Sebők Imre*. Üdvözlő táviratot küldtek Turinba *Kossuth Lajos*hoz.

Az alföldi magyar asztaltársaság szintén nagy lelkesedéssel ünnepelte meg a márcz. 15-iki nagy napot. *Tanay József* tartott emlékbeszédet és *Hajdu Károly* szavalt. *Jeszenszky, Kerékgyártó J.* és *Szabados Gyula* szavaltak. Beszélt még *Váry József* 48—49-es honvédhuszár százados. Kitűnően sikerült bankettet rendeztek.

Budapesten ünnepeltek továbbá a többek között: a *Józsefvárosi* függetlenségi párt *Helfy Ignác, Csanády* és *Hoitsy Pál* orsz. képviselők vezetésével.

Továbbá a VII-ik kerület: *Erzsébetváros* külső kerületének társasköre társasvacsorával, hol *Csikváry Jákó* és *Kohári Imre* tartottak beszédeket, *Kossuth Lajos*hoz üdvözlő táviratot küldöttek. A *veszprémmegyei* kör az *István főherceg* szállóban gyűlt össze, hol *Eötvös Károly, Fenyvessi Ferencz, Óváry Ferencz* képviselők és *Eötvös Bálint* a kör elnöke tartottak alkalmi beszédeket; továbbá *Rényi József*, a fővárosi, és *Oberschall* a kolozsvári egyetemi kör elnökei. — A *Röser-féle* tanintézet körben is igen-lelkesen tartották fenn a nagy napot, a mint levelezőnk írja. *Villi Lajos* elnökléte alatt, az intézet helyiségében. Az intézeti dalkör elénekelte a Hymnuszt, elnöki megnyitót mondott lelkes szavakkal *Villi L.* elnök, alkalmi pályamunkát szavalt *Steiner Henrik*, zongorajátékban kitűnt *Steiner Dezső*; a „Talpra magyar“-t szavallta *Lengyel József*, *Tompától* szavallt *Eötvös Mihály*. A zárbeszédet *Röser János* igazg. tanár tartotta. A zsidó legényegylet e nap emlékére e hó 20-án ülte meg. Programja volt: Hymnus, a dal körtől. „Talpra magyar“-t szavalt *Axelrad Emil*. *Ábrányi* költeményét szavalt *Feleki Rezső*, az „Élő szobrot“ *Frank Ödön*, *Endrődi* alkalmi költeményét *Stein Simon*. Emlékbeszédet tartott *Friedmann Armin*. Az ünnepélyt a Szózzattal zárta be a dalkör.

II. ker. kereskedelmi iskolában *Lengyel Sándor* igazg. nyitotta meg szép beszéddel az ünnepélyt. *Kövömi* tanár lelkesítő szónoklatot tartott, az ifjak közül is sokan szerepeltek. *Kossuth*hoz üdvözlő sürgönyt küldött az ifjuság.

V. ker. áll. főreál iskola, VIII. oszt. tanulói ünnepeltek ifju igaz lelkesedéssel. Főleg a *Reis József* beszéde ragadta el a hallgatókat, megemlékezve *Petőfi*ről.

VI. ker. polg. és közép keresk. iskolában *Gulyás István* tört. tanár beszélt hatással a tört. napról. Az ifjak szavaltak s hazafias dalokat zengettek.

VII. ker. polg. fiúiskolában is lélekemelő ünnepély folyt le márcz. 15-ikének emlékére. *Lád Károly* igazg. megnyitója után *Veszély Ödön* tanár méltatta a nap történetét egy szép beszédben. Szavalták a Talpra magyart.

A IX. ker. polg. és keresk. iskola szépen ünnepelte meg dél előtt a szabadság évfordulóját. — *Rapcsányi István* tanár emelkedett hangú beszéde után a tanulók közül szavaltak többen s énekeltek a Szózzatot és Hymnuszt.

A ref. főgymnasium ifjusága gyönyörűen tartott ünnepén jelen volt az egész tanári kar. — *Mészáros Dénes* tanuló mondott alkalmi beszédet — a többek között. — Ének és szavallatok után *Vámosy M.* igazg. zárta be az ünnepélyt lelkesítő szavallatával.

A *Vörösmarty* asztaltársaság külön ünnepelt. *Sümei Gy.* szép ünnepi beszédet tartott. Többen szavaltak.

A kir. kath. férfi tanítóképző-intézet hallgatói előtt *Han Jenő* tartott beszédet a szavallatokon és énekeken kívül.

Csáktornyan az áll. tan. képzőintézet tanári kara és ifjúsága emlékezett meg a nagy napokról, *Margitai János* és *Felméri Albert* tanár beszédév-l; az ifjak közül szavaltak is s a Hunyadi indulóval végződött az ünnepély.

Csegez (Tordamegye) községében *Kolumbán Károly* tanító lelkes kezdeményezése folytán volt az idén első ünnepély, hol a szavaltat és felolvasáson kívül a fejlődő dalárda hatással működött.

Csernátfalun (Brassómege), mint az Emke hétfalusi főkköre, *Gödrey János* ügyvéd elnöklete alatt lelkes kezdeményezéssel szentelték meg a nagy napot, hol a hét falu összes előljárósága jelen volt. A bizottságban nagy tevékenységet fejtettek ki *Damokos István*, *Rusz János*, *Kis Arpád*, *Sipos János*, *Péter András* stb. Énekelt a négyfalusi dalárda, szép beszédet tartott *Kis Arpád* lelkész, szavallatot *Hofman János*. Ezután a csángó-szoborhoz vonult a menet, hol a dalkörön kívül a *Pongrácz Emil* beszédét felolvasta *Borcsa Mihály*. A szobrot megkoszorúzták. Végül társas lakomával zárták be az ünnepélyt, hol hazafias pohárköszöntőket mondtak s *Kossuthhoz* üdvözlő táviratot küldöttek. Kolozsvárra a szabadságszobor-alapra pedig 8 frtot.

Csongrádon minden eddiginél az idén ülték meg legfényesebben márcz. 15-t. A megelőző nap estéjén meghúzták a torony legnagyobb harangját, hogy tudassa a nagy nap közeledtét. *Hegyi Antal* ismert nevű lelkész fényes segédlettel tartott isteni tiszteletet a nap reggelén. A templomba nem fértek be mind. Majd az iskola nagy termébe vonult a közönség s itt *Hock János* orsz. képviselő után *Hegyi Antal* tartott 8—10 ezernyi néptömeg előtt hatalmas beszédet. Este 300 teritékű vacsora volt. Megemlitendő azonban, hogy zászlót csak a 48-as kör, *polgári kör* és a *parochia* tűzött ki. Különben 3 zászló, melyen a tiszta három szín, elegendő a diadalra.

A Curgói Kaszinó is fényesen ünnepelt. Este a 110 teritékű banketten pártkülönbség nélkül vettek részt; a dalkör hazafias dalokat énekelt, pohárköszöntőkben sem volt hiány.

Debreczenben a színházban, áll. főreáliskolában és kerésk. akademián volt ünnepély. A kerésk. ifjak körében *Szánthó Sámuel* tanár méltatta a szabadság napját. A főgymnasium tanári kara elhatározta, hogy jövőre ez az iskola fogja vinni a városban a szabadság megünneplésének vezérszerpét; egy tanár fog beszédet tartani s az iskolában színet lesz.

Deesen a polg. fiúiskola volt az uttörő ezelőtt 10 évvel *Kádár József* tanár buzgó elnöklete alatt. 1890-ben az iskolán kívül még csak egyesek emlékeztek meg a nagy időkről. 1891-ben már az *iparos ifjak* önképző köre is ünnepelt s a város közönsége a 48-as honvédek szobrát megkoszorúzta. — „Ma már — így ír levelezőnk márcz. 15-én, egész város hullámszik... Az iskola 16 pontu műsorral ünnepelt, mindenik pontot a tanulók töltvén be. Ezután a *Dr. Bonis Arpád* elnöklete alatt alakult 100 tagu bizottság vonult ki a honvédek szobrához, egyletek társulatok saját lobogóik alatt, magyar indulók hangjai mellett, hol 8 pontból álló műsort adtak elő. Este volt az iparos ifjak önképző és betegsegélyző egylet ünnepélye, melyen nagyhatású volt a *Dr. Bonis Arpád* egyll. elnök. alkalmi beszéde. Népdalokat énekelt *Almai Irma* k. a. szavalt *Almai Géza*, zongorán játszott *Hutfaludi Ilona* k. a. szavalt *Pongrácz Erzsé* k. a. *Dicenty Ernő*, cimbalmon játszott *Gajzágó László*, hegedült *Danidovits Sándor* s zongorázott *Geritman Ödön*. — Végre a táncz reggelig tartott, — s a jövedelem jótékony célra ment.

Déván *Szöts Sándor* lelkész a templomban isteni tisztelettel kezdte a város ünnepélyét. — Majd a redoutban *Jakab Ödön* költő-tanár tartott remek beszédet a többek között.

Dombóvár. *Horedics József* tartott lelkesítő beszédet és szavalt költeményt; volt még több szavaltat és dal az ünnepélyen.

A „Dömsödi 48-as körben“ *Tóth István* és *Bernáth Lajos* tanárjelöltek lelkesítették az összegyűlt népet a márcziusi eszmék előadásával.

Dunaföldvart is szépen ünnepelték meg márczius 15-ét. Az ünnepélyre *Szluha* képviselő is elment. Este az Egyenlőségi körben 200 teritékű bankett volt.

Egri községben az olv. egylet és dalos köre ünnepelt. Többek között *Magoss Ferencz* mondott hazaszeretetre intő beszédet.

Eperjesen — írja levelezőnk — a márcz. 15-nek nagy eszméi erős gyökeret vertek. Az ébredésnek e szent napját illő kegyelettel ülte meg a collegiumi jogakadémiai és theologiai testvér egyesület a *Dessewffy Aristid* vértanu képe előtt. Az ünnepélyt *Dr. Horváth Ödön* tanár-elnök nyitotta meg szép beszédével. A nagy közönség együtt érzett az ifjúság szavallatával s együtt énekelt az egyesület dalkörével. Kitérő lelkesülés volt a *Rákóczy Hangjainál*. Alkalmi beszédet tartott még *Sánek András*, *Lippay Béla* költeményét szaválja *Zsomor Pál*, tov. szavalt *Várhidy Lajos*. Délután a collegiumi „Magyar Társaság“ ünnepelt; este pedig az iparos osztály gyűlt egybe, hogy a kegyelet adóját lerőjíja a nagy napok iránt. Nagy tevékenységet fejtett ki az ünnepélyeken *Dessewffy Lajos* 1848-49-es lelkes honvéd. az eperjesi főgymnasium ifjúsága is fényes ünnepélyt tartott *Dr. Serédi P. Alajos* tanár elnöklete alatt.

Ér-M hályfalván a Dalkör hazafias énekeivel, szavallatokkal és *Szöke Béla* hatásos szónoklatával ünnepeltek.

Felvinczen az idén először tartottak ünnepet *Szabó Jenő* lelkész indítványára és közreműködésével. Zeneszóval kezdődött az ünnepély, énekelt a polgári dalegylet, szavalt Nevelics Kálmán. *Szabó Jenő* pedig szónokolt. Dalárda a szózatot és a *Kossuth-nótát* énekelte. Résztvett az ünnepélyen az egész város.

Franzföld község (Torontál megye) is ünnepelt dacára, hogy a község a volt határörvidékben felcsisz s tiszta német. A mozgalom élén az ottani „Olvasó-Egylet“ állt. A felolvasást márcz. 15-éről *Stodola Pál* községi tanító tartotta s azonkívül külön ismerette *Danjanichot*. *Semle R.* közs. tanító s *Neubauer J.* állami tanító, szavaltak; a helybeli dalárda „Szózat“ „Himnus“ „Az én hazám a legszebb hon e földön“ t. énekelte. Az estélyen nem volt belepít díj; itt meg voltunk elégedve hogy ingyen publikum sz vta magába minél inkább a magyar eszmét.

Galgóczi áll. polg. iskolában *Dölle Gyula* vezetése alatt ünnepelték meg az ifjak a szabadságharcz 44. év fordulóját. Elnöki megnyitón és beszédén kívül *Lázár Lajos* tartott magvas beszédet. A tanulók szavaltak.

Gyergyó Szent-Miklósról jelenti *Ferenczy György* 48—49. s jelenleg is honvéd százados, hogy *Lázár Menyhért* elnöklete alatt egy 10 pontos gyönyörű ünnepélyt rendeztek. Volt istenitisztelet, elnöki megnyitó, Szózat-éneke, szavaltat *Gencsi Árpádtól*, alkalmi felolvasás *Ferenczy Györgytől* — a viharos napokból, szavaltat *Kálmán István* tanártól stb. Este lakoma, melyen 33 frt 40 kr. gyűlt be, mit ki is osztottak a rokkant honvédek között. — *Kossuth Lajos nagy hazánkfának üdvözlő sürgönyt küldöttek.*

Gyulán istentiszttel kezdte az ünnepséget *Dombi Lajos* lelkész. A szabadsban *Finta Ignác* tanár mondott szép beszédet. Este fáklás-menet volt.

A Hagymás-Bodoni Dalkör is, írja levelezőnk — rendezett ünnepélyt *Péter József* tanító vezetése mellett. A hazafias dalok élénkülésén kívül megnyitó és felolvasást tartott *Péter József* a márcziusi eszményekről. A „Talpra magyar“ t szavalt *Nagy Sándor*. Szavaltak tanulók is s énekelték a *Kossuth-bucsat*.

H-Hetény községben *Vajai István* orsz. képv. tartott gyönyörű beszédet. *Schlegel Gyula* szavalt.

Hajdu-Böszörményben, mint nekünk írják, a szabadság ünnepét fényesen megünneptették. A templomban *Bakóczi János* lelkész gyönyörű imát mondott. A főtérre a dalkör a Hymnuszt és Huber Nemzeti dal-át játszta. *Szinay Gyula* orsz. képviselő lelkes alkalmi beszédet tartott. Este 300 teritékű bankett volt, melyen szép pohárköszöntőke mondtak.

Hajdu-Nánáson *Kovács József* elnöklete alatt folyt le az ünnepély. *Kossuth-indulót* a dalárda adta elő s ezenkívül még néhány darabot. — Nagy hatást ért el *Kövendi Dénes* segédlelkész lelkes szavallatával; szép emlékbeszédet tartott *Rákosi Viktor*. Alkalmi költeményt szavalt *Hegyi József* jőnevű írónk. — Az ünnepély 90 frtot jövedelmezett a *Bocskay-szoboralap* javára. Lakomával és tánczszal végződött.

Hevesi polg. olv. kör. fényes világítással, nemzeti zászlókkal tünötött a szabadság nagy napjain. *Nelkey János* alkalmi felolvasást tartott a márcz. 15. eseményekről. Énekelte a dalkörrel egész közönség: „Ne sirj, ne sirj *Kossuth Lajos!*“ tov. szavaltat is volt.

Izsákon is ünnepet ültek, hazafias társas vacsorával. *Szicsó Béla* volt az ünnepi szónok.

Jánosházi po'g. körben, hová a vidék intelligentiája is megjelent, dr. *Balassa Jenő* ügyvéd mondott tartalmas beszédet *Kossuth* működéséről a szabadságharcban, zajos tapsviharral jutalmaztatva. Hangzottak a nemzeti dalok és szavalatok is.

Jászladányban márcz 15 én nagy lelkesedéssel beszéltek *Tóth Bertalan*, *Csáva János* és *Szappanos Imre*

A keszthelyi iparos ifjuság is megemlékezett a hazafias eszmékről e napon. *Ulmann J.* elnök tartott beszédet és *Arany Károly* szavalt a „Talpra magyar“ t.

Kézdi-Vásárhelyen dr. *Balogh Vendel* ügyvéd elnökletével ünnepeltek. Szerepeltek a városi dalárda és tűzoltó zeneegylet. Az ünnepély egyik fénypontját tette dr. *Balogh* hazafias eszmékkal telt tartalmas elnöki megnyitója. Szép alkalmi felolvasást tartott dr. *Szacsavay Gyula* a 48-as eszmékről. Szavalt *Szabó József* és *Bernáld Ilona* k. a. Nép dalokat énekelt dr. *Szacsavayné*, alkalmi előadást tartott *Vértán Endre*. — A tiszta jövedelem helyi jótékony célra ment.

Kiscellben lakomával ülték meg márczius 15 ikét.

Kis-Kőrös, *Petőfi* szül. városában a *Petőfi-mellszobor* előtt folyt le az igazi hazaszeretettel a szabadság-ünnepének nagy napja. Szivreható beszédet *Kriástély Gyula* pap tartott. A „Talpra magyar“-t *Ugrik Endre* szavalta. Este 100 terítékű bankett volt.

Kis Sebesen *Makfalvy Ferencz* tanító buzgolkodott mindig, eddig csak tanítványai szűkkörében, most nagy számú vendégek előtt tartotta meg az ünnepet, szép programot vitt keresztül tanítványaival, ő maga tartalmas felolvasást tartván, úgy hogy vendégei közül is kedve kerekedett egynek szavalni. A tiszta jövedelmet 21 frt 30 krt az árjai inségeseknek juttatta.

Komádiban a polg. olvasókör közvacsorát rendezett, melyen nagyszámú közönség vett részt. Az ünnepi beszédet *Kis Sándor* tartotta ismertetve 1848. márcz. 15. történelmét *Mulatság* zárta be az ünnepélyességet.

Körösbányán *Krämer Bonifác* zárda főnök, *Szegedi Miklós* lelkész, *Schiessel Albert* tart. hadnagy és *Pándy István* vezetőekkel ünnepelt a nép, reggel a templomban s este magyar lakomán, hol a lelkes pohárköszöntők között *Kossuth* neve gyujtott leginkább.

Krasznán, (Zilágy) az olv. egylet br. *Győrffy Pál* elnöklete alatt rendezett ünnepélyt. Emlékbeszédet tartott *Gál Lajos*, szavaltak *Farczady Mihály*, *Farczady Sándorné* — *Stöhrer Irma* és *Stöhrer Leontin*, tov. *Lengyel Hermin*, a kardalban többen vettek részt az előkelők közül. Az ünnepély minden pontja szép és lelkesítő volt. — A tiszta jövedelem 36 frtot a krasznai szegény tanulók ruhatarára fordították.

Kolozson a ref. templomban kezdődött az ünnepély *Borsos Sándor* lelkész imája mellett. Innen a Rákóczi-induló mellett a piacra vonult a nagy közönség, ott elszavalták a Talpra magyart.

Kolozsváron a nemzet nagy ünnepét középületeken és a házakon lobogók jelezték. Délelőtt tartották a katolikus, református, unitárius főiskolában, a kereskedelmi akadémiában a női és férfi tanítóképző intézetben, a polgári iskolában az ünnepélyt. Mindenütt változatos műsorral. Közönség sorra járta és mindenütt megtöltötte az intézetek termeit. Délután a márcz. 15. állandó bizottság rendezte szép ünnepélyét a városi vigadóban, mely már 2 órakor egészen megtelt közönséggel. Inczédi Samu, Végh Bertalan ezredesek, Sárkány Ferencz hadnaggyal élükön ott voltak az 1848-as idők daliái, Kolozsmegye, a városi hatóság, az állami hivatalok tisztviselői s Kolozsvár uri közönségéből mindenki, a ki befért. A bizottsági tagok kokárdákkal, a fiatalág nemzeti szalagokkal. *Salamon* zenekara nyitotta meg az ünnepélyt, *Deáky Albert* a márcz. 15. bizottság működéséről számolt be, *Szabó Sámuel* tanár lapunk szerkesztő-bizottságának tagja, emelkedett szellemű beszédet tartott, *Szerémi Gizella* szavalt, a kolozsvári *Dalkör* a nemzeti dalt énekelte. *Popini Nándor* czimbalmozott, *Schiff Etel* népdalokat énekelt, *Kovács Gyula* szavalt, a polgári dalegylet a Szózatot énekelte, az ünnepélyt a Rákóczy-induló zárta be.

Az egyetemi fiatalág ünnepélye követte ezt, mely a főtéren folyt le.

Tengernyi néptömeg foglalt helyet az ünnepély körül. *Gámán Károly* Kováts Gyula költeményét szavalt, *Muntyán István* emlékbeszédet tartott, *Deák János* szavalt a „Nemzeti Dal“-t; az ünnepély végeztével szét szórták Kováts Gyula kinyomatott költeményét s több ezer példányban terjesztetett a „Talpra magyar“ eredeti lenyomatban.

Az iparos ifjak egyletében a főtéren lefolyt műsor után tartották az ünnepélyt este 7 órakor. Az egyletnek minden mellékhelyisége, sőt a folyosó is egész a lépcsőig telve volt közönséggel. *Benigni Sámuel* elnök tartott megnyitó beszédet, *Bartha Miklós* orsz. képviselő gyönyörű emlékbeszédet tartott, *Valton Vilmos* szavalt, *Szeitz Margit* czimbalmon játszott népdalokat, *Koleszár András* szavalt a „Nemzeti Dal“-t. A polgári dalegylet énekelt.

Este a színházban diszelőadás volt. Előadták: *Bukow*, a székelyek hóhéra című, hazafias darabot.

Társas estélyt rendezett a márcz. 15. állandó bizottság a *Benigni* palota éttermében. Részt vettek 200-an. Többen nem fértek be. Dr. *Groisz Gusztáv Kossuthot* él-tette, *Bartha Miklós* érdekes részleteket sorolva fel *Kossuth*nál tett látogatásáról, Kolozsvár polgárait él-tette. Sok felköszöntőt mondtak még ezeken kívül. A 48 as katonák közül a következők voltak jelen:

Tótfalusi József, Mamicza János, Szucsáky Imre, Nedoroszték János, Taszicsky Mihály, Bányay Sámuel, id. Rignáth József, Szabó Sámuel, id. Vincze István, Münster Ede, Vaisz János, Kalmár Antal és Salamon János, ki zenekarával ma is oly gyujtó és lelkesítő hazafias nótákat játszott, mint hajdan a Bem oldalánál.

Krizba-köztségben (Brassóm) — mint levelezőnk írja — *Szemerjai Károly* isk. igazgató és 48—49. honvéd elnöklete alatt folyt le az ünnepély. Emlékbeszédet tartott az elnök, sok szép szavalt s a Hymnus s a Szózat énekei egészítették ki a jól sikerült ünnepélyt, melyért a dicséret *Szabó Gerő*, *Schiöpu János* és *Márton Gyula* bizottsági tagok mellett a leginkább *Szemerjai* elnököt illeti.

Kula városka (Bács-Bedrogm.) magyarsága sem marad hátra a hazafias eszméktől. *Ormay* elnök szép beszédjét megéleljenezik. Társas vacsorán hazafias pohárköszöntőket mondanak s a mulatság hosszan tart.

Letenye ünnepére lelkesedéssel és kegyelettel jöttek el a távoli horvát falukból is. *Phihál Ferencz* közzjegyző beszéde nagy hatást aratott, ugyszintén *Zakál Gyula* szép szavallata is.

Léva városa emlékezetes fényes ünnepséget rendezett, tekintet nélkül a vallásra, politikai pártra és társadalmi állásra. Mozsárágyuk durrogása jelezte, hogy nevezetes nap van. Mindenik templomban isteni tiszteletet tartottak. Este a kivilágított városban fáklás körmenetet rendeztek, melyen a roszt idő mellett is 3000-en vettek részt. Majd a honvédek sirjához vonult a nép, hol *Szalay Gyula* tanár tartott nagyszabású remek szónoklatot. A szavaló és felolvasó ünnepélyt teremben tartották.

Losoncson — mint írják — előbb az iskolákban, aztán a szabadban volt az ünnepség. *Gretits Miksa* igazg. tanár mondott nagy szabású lelkes beszédet. Fáklás körmenet is volt, s este hazafias felköszöntőkkel társas vacsora.

Lőcsén a középisk. tanuló ifjuság mintegy 400-an és nagy közönség ment ki a sétatéren levő szepesi gyönyörű szoborhoz, czigányzenével s 200 fáklá világnál ünnepelt, hol a tanulók szavaltak s a lelkes vezetők beszédeket tartottak.

Magyar-Láposon is eddig nem ismert szép ünnepély folyt le a nagy nap emlékére. A lelkes beszédek és szavallatok után *Wohlman* elnök és *Barabás* jegyző aláírásával *Kossuth*hoz üdvözlő sürgönyt intéztek az ünneplők.

Magyar-óvári gazd. akadémia ifjusága szintén igaz lelkesedéssel ülte meg, így írja levelezőnk, a fényes nap emlékét. *Urban*

Péter a Kazinczy kör elnökének hatásos-megnyitó beszéde után szavalt *Varga Miklós* és *Bolgár Géza*; felolvasást tartott *Varga Kálmán*.

Külön is megünnepelte e napot az ev. ref. collegium. Mentovich-önképzőkör *Lakatos Sámuel* tanár elnöklete alatt. Énekelték a Hymnust, Szózatot, szavalták a Talpra magyart, felolvasást tartott *Urr Andor* tanuló, Farkas Sándor versét szavalta *Kirdly Károly* tanuló. Szép bezáró beszédet mondott *Lakatos S.* elnök.

Maros-Vásárhely, a székelység fővárosa. Hol tudnánk lelkesedni, ha ott nem? Ott áll ő, az „ősz vezér... Osztrolenka véres csillaga“ *Bem apó*, s ha talán szunyadvánának a szabadság hívei, ítélő szemmel néz le rájuk. De nem szunyad a székely a magyar szabadság hajnalán. Ott gyülekezik az ég alatt márcz. 15-én most is a szabadság eszméjének 44-ik évfordulója ünnepén, mint a tengeráradat. Ez emberáradat élén ott látunk egy az idők viharos járásától megviselt csapatot: a 48-as vén honvédek gyérült kis csapatját. *Győrffy Pető* vezeti őket magyar indulóval lobo-gókból alatt *Bem* ércszobrára elé. — És itt öregek és ifjak több ezren tanuságot tesznek a szabadsághős szelleme előtt, hogy „nem fajult el még a székely vér.“ Egy szívvel éneklék el: „Isten áldd meg a magyart!“ a hangot hozzá az iparos polgárok önképző egyesületének dalköre adja. Egy ifju tanuló (Almási Andor) kemény hangon szavallja, hogy „Talpra magyar!“ — Ezután *Missz Olivér* tanár mond el igen tartalmas emlékbeszédet összekötve a multat a jelennel, s figyelemzetve a jövőre biztató reménnyel. — Azután megint egy tanuló (*Kabisch Frigyes*) áll elő s ifjui hévvel és nyomatékkal szavallja a hazafiasság kiapadhatatlan forrásának, *Kezrekes Sámuel* tanár és szerkesztőnek márczius 15-re irt átgondolt szép költeményét. A tüzoltók zenekara is emeli az ünnepélyt. — Minden egyeslet s minden egyes részt vett e városban az emlékünnepelezen, mert tudja, hogy a multból épül fel a jelen.

Máramaros-Szigeten délelőtt a lyezeumi tanuló ifjuság ünnepelt. Délután a lelkes joghallgatóké volt a nap, kik egy gyújtó kiáltványt tettek közé meghívásul az ünnepélyre. — Az ünnepély impozáns volt. Minden szó a szívből jött és szívhez zóllott. Elnöki megnyitót *Krúzselyi Bálint* mondott Petőfi-szellemben. Jött a *Vékony Antal* alkalmi szép ódája. Emlékbeszédet tartott *Dévény József* és *Szabó Elemér*. Szavalt *Szentimrey Aladár*. Közbe-közbe szerepelve egyik-másik dalárda. A polgári olvasóköriben *Géresy Imre* tartott magvas felolvasást. Az ünnepségeknek lakoma folytatása volt.

Mező-Laborezon, a Kárpátok tövében, a legészakibb határponton is gyökeret vert a nemzeti szabadság és kegyelet fája. — Ugy az alkalmi beszédben, mint a pohárköszöntőben *Kis István* tanító *Kossuth* viselt dolgairól beszélt. Ugyancsak ő tartott felolvasást is, ismeretve amaz idők hírlapjait.

Mező-Tur az idén is fényesen ünnepelt, a dalárda közreműködésével, melyet *Füredy L.* tanár vezetett. Dr. *Ádám* lelkes beszédet tartott. Este társas lakoma volt

Mélykúti polg. olv. egyesületben *Kis Márton* tartott ügyes ünnepi beszédet. Mások szavaltak.

Miskolczon a függetlenségi és 48-as párt egy igen életrelvaló és becses mozzanattal ünnepelte a szabadság és haladásnak napját. Egy derék lapot indított meg ugyanis e napon „SZABADSÁG“ czimvel, illetve felhívást intézett e mutatóvány számban az aprílisban leendő megjelenésére. E mutatóvány számban vannak több alkalmi költeményen kívül *Herrmann Ottónak*, dr. *Horváth Ádám* orsz. képviselőnek és *V. Szabó Istvánnak* „Márcz 15“ cz. czikkeik.

Különben megünnepeltek e városban a nagy napot a) a ref. főgymnasium ifjusága a vett hagyomány szerint, kórmennettel, fáklyákkal. Az ifjuság szónokai *Tóth Dániel* és *Kopácsy Béla* voltak. b) A felsőbb leányiskola, hol *Tóth Pál* igazg. buzdította hazafiságra a jövő reményeit. c) A tanügyi kör, énekelve a „Honfi dalt“ *Tóth Pál* olvasott fel itt a márczius 15 ikére vonatkozó történelmi viszemlékezést.

Monori ált. ipartestület ez évben is nagy lelkesedéssel szentelte meg márcz 15-két. A ref. és kath. templomban istentisztelet

volt. A nép a 48—9. zászlók alatt vett részt az ünnepélyen. *Kossuthoz* üdvözlő táviratot küldöttek.

Moóri polg. olv. kör *Kossuth* megkoszorozott arczképe előtt ünnepelt. *Reszler Jakab* izraelita tanító gyújtó beszéddel leirhatlan hatást keltett.

Nagy-Enyed városa az idén is lelkesen ünnepelte meg márczius 15-ét Zászlók kórmennettel kezdetű az ünnepélyt *Török Dániel* 48-as honvéd vezetésével. Megállapodva a „Szózat“ dallama után *Kovács László* theol. ifju szavalta el a Talpra magyart riadó éljenzés között. Majd a *Viski Gyula* szép alk. költeményét szavalta el *Szakács Imre*. Ezután a „Mohácsi koldus“ énekét adták elő *Borsai Samu* tanár harmóniumi kíséretében. Ünnepi beszédet tartott Dr. *Garda Samu* tanár, ifju nemzedékünk egyik igen tehetséges tagja. Szavalt még *Józsa Gyula*. Az ünnepélyt a Hymnus dallama fejezte be

Nagy-Körösi előbb *Filó Lajos* lelkész mondott a templomban egy imát. Majd a központi, kis-alpári, felszei, bokrosi, tormisköri gátoldali gazdász egyesületekben volt ünnepély. Megemlítő még a gymnasiumi ifjuság és tanári karának ünnepélye a nagy teremben, melyet este áldomás követett.

Nagy-Kún-Madarason — a függetlenségi kör és az iparos ifjuság volt vezére az ünnepélynek. Előbb istentisztelet, azután a városban ünnepi kórmennet volt. Este *Farkas Sándor* és *Révész Mihály* tartottak lelkes beszédet.

Nagy-Lakon is megünnepeltek márczius idusát. A független érzelmű polgárság nagy társasvacsorát rendezett, melyen a polgári dalárda és a tambura működtek. Hazafias felköszöntőket mondottak.

Nagy-Mihályról jelentik, hogy az ünnepélyt ott 85 előkelő hazafinak társasvacsorája tartotta meg, gazdag pohárköszöntőket mondva dr. *Raiszi Sulyovszky István*, *Palányi, Olcsárdy* és *Néményi*.

Nagy-Sajón — mint munkatársunk írja — távol az ország szívéből, a haza határszélén, idegen nemzetiségűk közé bekellet maroknyi magyarság is megünnepelte a szabadság hajnalának 44-ik évfordulóját.

Délelőtt 9 órakor nemzeti zászlók alatt az állami iskola összes növendékei az ev. ref. templomba vonultak fel, mely ez alkalommal zsufolásig meg volt telve, kicsinyek és nagyok nemzet- és vallás-különbség nélkül emelék imájukat az ég urához, hogy megsegítse a zsarnokság igáját szétörni. *Tóksés István* lelkész megható imában kért áldást a sokat szenvedett hazára, a koronás főre s a szabadságért elesett hősök nyugvó poraira.

Az istenházából, hol a többek között a helybeli csendőrök tagjai teljes díszben jelentek meg, a tanulók nagy sokaságtól kísérvé az állami iskola nagy termébe tértek vissza, hogy a napot annak jelentőségéhez méltón ünnepeljék meg

Beszédet tartott *Tóksés* lelkész, a földmivelőkből alakult „daloskör“ énekelte a Szózatot *Vajda István* állami iskolai tanító vetése alatt. *Sebestyén József* állami iskola-igazgató a nap jelentőségéről szólt, rövid visszapillantást tett hazánk ezerévestörténelmére *Hadházi Ida* áll. iskolai tanítónő, a daloskör vezetőjének hegedű kísérete mellette népdalokat énekel.

Molnár Kata V. osztályos növendék elszavalta *Pósa Lajos* „A haza“ czimű költeményét.

Ezután még egy szavalt volt és a daloskör aratott babérokat. Az ünnepély, mely Sajón az első, de reméljük, nem az utolsó volt, *Tóksés I.* záró beszédével végződött.

Az ünnepély alkalmára az iskola nagyterme nemzeti zászlókkal volt feldíszítve, ő felsége a koronás király, *Kossuth Lajos* és *Petőfi Sándor* képei zöld galyakkal voltak megkoszorúzva.

Este pedig Sajó intelligens családjai közös vacsorára gyűltek egybe, hogy e napon az öröm poharát ürítsék.

Nagy-Szalonta. Erős függetlenségi érzéssel sőt demokráciával ünnepelte meg e város az egyenlőség és igazság e nagy napját. A kedélyek még a nemrég lefolyt választás hatása alatt valának. — Az ünnepély is ennek következtében két pártra szakadt, a templombani isteni tisztelet után. Egyik helyen *Fonyad Endre* szavalt hatással, *Verner Kálmán* és *Tóth Albert* pedig szép alkalmi beszédeket mondottak, hová azonban a 48-as honvédek, bár helyőrk fen volt tartva, nem jelentek meg. A másik hazafias ünnepély helye a függetlenségi kör volt, a hová lelkes demonstrációval ezerével özönlött a nép, élén a 48-as honvédekkel *A Szózat* éneke után *Bajó Gyula* tartott szép felolvasást. Viharos tetszésben részesítette a közönség a *Bay Lajos* hosszas lelkes beszédjét. Este a társasvacsorán sok poharat ürítettek a márcziusi eszmékért és riadó éljenek között *Kossuth Lajos* egészségéért. Szép momentuma volt az estélynek az a pohárköszöntő is, mely azt indítványozta, hogy br *Fe-*

Jérváry Gézának üdvözlő táviratot küldjenek a választói jogok szentségét tiszteletben tartó szalontai független polgárok. A távirat szövege a következő: „Br. Fejérváry Géza stb. méltóságának. A nagyszalontai függetlenségi párt választó polgárai márczius 15-ikének fenkölt nemzeti ünnepe alkalmából *őszinte lelkesedéssel üdvözli nagyméltóságodat azon emelkedett szellemű elhatározásáért, hogy a budavári mandátumot, melynek tisztaságához jogos kötelességek fértnek, vis zautasítani méltóztatott,* követendő példa gyanánt fényesen manifestálva ezen elhatározása által, miszerint önérzetes magyar ember csak a választások tisztaságának sértetlen megőrzése mellett nyert *tisztességes* mandátumot fogadhat el.“

Nagy-Szent Miklóson az ifjuság vitte a főszerepet. Isten-tisztelet volt a templomban. Este 100 teritékű vacsora, a mikor *Velcsón József* ügyv. tartott nemzeti szellemtől áthatott beszédet.

Nagyváradon több helyt ki volt tűzve a nemzeti lobogó. Ünnepele volt a kereskedelmi tanintézetben, hol *Bezánk Aladár* az első márcz. 15-ét (1848) ismertette csinosan, többen szavaltak, *Kobsin L.* Kossuth életét és működését méltatta. b) az orth. izr. polg. iskolában a Szózat eléneklése után *Schneider Adolf* fejtegette márcz. 15. fontosságát. Szavaltat és ének zárta be az ünnepélyt. c) A *Velenzei népkörben* is csinos ünnepély folyt le. *Istvánfi József* köri elnök tartott előbb lelkes megnyitót, a Szózat után *Pfeiffer Ignác* tartott felolvasást, *Kása Gizella, Tóth Fer.* és *Zana János* szavaltak. d) A 48-as párt este lakomát tartott a „Zöldfában.“

Nyiregyházán — írja levelezőnk — a város polgársága márcz. 15-én nemzeti ünnepet ült a főgymnasium tornacsarnokában. Megnyitó beszédet tartott *Bogár Lajos*, felolvasott *János Sándor* ügyv., dr *Vietorisz József* tanár előadta saját alkalmi ódáját. Dalokat énekelt a dalegylet. Említésre méltó, hogy ez alkalommal nyerte el *Mráz Endre* VIII. oszt. tanuló a kitűzött 50 frt pályadíjat e cz. munkájával: „Mely eszmék vezérelték Kossuthot politikai szereplésében?“ *Kubancsi József* tanulót pedig a közönség jutalmazta meg 4 arannyal jó dolgozatáért. — Tov. az *iparos-egylet* is megünnevelte a nagy napot. Itt és ott bankett fejezte be az ünnepségeket.

New-York. A föld tulsó oldalán is megünnepelik a magyar szabadság márcziusi eszméit. A New-Yorkban megjelenő „Amerikai Nemzetőr“-ben olvassuk, hogy a márcziusi fényes nemzeti ünnepélyre nagy lelkesedés van a *new-yorki* magyarság minden rétegében. A ki keveset tud is magyarul, készül vala az ünnepélyen beszélni, melyet „fényesnek és nagyszerűnek“ mond az Amerikai Nemzetőr. Az ünnepély szónokai *Rózsafty Mátyás* ezredes és *Semsey 48-asok*. A magyar dalárda sokat készült az alkalmi darabok betanulásával. Tiszta jóvedelme az ünnepélynek a New-Yorkban létesítendő Magyar ház alapja javára megy.

Nyitráról írják, hogy ott is szépen ülték meg márcz. 15-ét. *Dingha Béla* szavalt. *Acsay Gyula* tanár lelkes beszédet mondott és *Rochanovszky Kálmán* a Talpra magyart szavaltta el. Este bankett volt, hazafias felköszöntőkkel.

Oroszlányon (Komárommegye) az ev. iskola nagy termében a lelkész imájával kezdődött meg az ünnepély, — azután *Pohánka Gyula* főtanító tartott hosszabb beszédet, ecsetelvén a nagy nap jelentőségét.

Pancsován, mint levelezőnk jelenti, *Péter Pál* polgármester elnöklete alatt rendezték az ünnepélyt. Közreműködött a „páncsovai Magyar Dalkör“, „Gromon Magyar nyelv terjesztő egyesület“ és a „Társas kör.“ tov. *Szojka Sári* k. a. csinos szavaltával, és dr. *Schütinszky Adolf* ünnepi beszéd tartással. Az ünnepély 50 frtot jóvedelmezett a Magyar dalkör felszerelési költsége javára.

Pápán, a ref. főiskola ifjusága nagyszabású — hangversennyel egybekötött ünnepélyt és táncmulatságot rendezett az idén, az örökké nevezetes nap emlékére a színházban. Volt emlékbeszéd, szavaltat, elbeszélés a szabadságharczából, ének, zene különféle szereken. A tiszta jóvedelmet a szegény tanulók felségélyezésére fordították. A derék szereplők közül felemlítünk néhányat: *Borsos István, Rácz Gyula, László Zs., Lámpért Géza, Vörös János, Gáthy Z.* zenetanár, *Pály Lajos* stb.

Parajd községe sem marad hátra a hazafias szellemű helységektől. Hatásosan ünnepelte meg az idén is a márcz. 15. szent eszméket. Az ünnepélyt — írja levelezőnk — *Csengery József*, bá-

nyanagy és 48-as honvéd nyitotta meg tartalmas és lelkes beszéddel, mint a ki az állandó rendező bizottságnak is elnöke. A parajdi dalkör, a himnust énekelte fülbe és szívebe mászóan. Dr. *Kovács Gábor*t, a vidéken ritka híres szavalót tapsolta aztán a közönség elragadtatással, *Csiszér Zsigmond* lelkész s 48-as honvéd tartott alkalmi felolvasást. *Csanádi Atilla* szavalt a Talpra Magyart. Végül a Szózatot énekelte a Dalkör. Legvégül pedig egy szép lakomát tartottak 70 teritékkel, s szebbnél szebb pohárköszöntőkkel, hol összegyűjtöttek 28 frt. 38 krt., mit a felvidéki inségesek javára küldöttek el.

A pásztói független és 48-as párt a szokottnál sokkal impozánsabbal ünnepelt ez évben a nagy teremben *Gáspár István* és *Demecs József* tanítók mondottak beszédet és szavaltak. — Szerepelt tov. több tanító még.

Párisban, a párisi magyar egylet fényesen ünnepelt. A St.-Luis en Lille-ben levő egyleti helyiségben a tagok és a Párisban élő magyarok teljes számban jelentek meg és az egész ünnep az igaz hazafiságnak és lelkesedésnek megnyilvánulása volt. *Schwartz* fiatal zongoraművész a Rákóczy-induló játszott, az egylet egy tagja a „Talpra magyar“t, szavaltta. Az énekkar hazafias dalokat énekelt, melyeket a vendégek, szép asszonyok és férfiak egyaránt állva énekeltek velük. Ezután következett a márcziusi emlékbeszéd, melyet *Székelly Soma* alelnök mondott el. Hatalmas tapsvihar kísérte a beszédet, melyet *Bajza* egy versével fejezett be. Utána *Andor Endre* budapesti jogász csengő hangon szavaltta el *Ábrányi Emil* költeményét, a „Márczius 15-ikén“ czíműt. Majd az énekkar a „Szózatot“ adta elő és *Kossuth*-dalokat énekelt. *Kossuth*nak a lelkes közönség táviratot küldött.

Pécskán a Dalárda egylet tartotta fenn a márczius 15-két. A dal darabokon kívül emlékbeszédet tartott *Maurer Mihály*, szavalt *Konecsni János*. ünnepély után áldomás volt.

Pécel lelkes közönsége lélekemelően ünnepelte meg a nagy napot. Az ünnepélyre lejött *Várady Károly* képviselőjüket fénytel fogadták. A közönség előtt *Tankó János* tartott nagy hatású beszédet *Kossuth külföldi szerepléséről 1848—49. után*. A péceli szobrot előtt *Vitányi Bertalan* mondott szép beszédet. — A szobrot megelőzőleg *Várady* képviselő megkoszoruzta. Este fényes bankett volt, melyen számosan részt vettek a hölgyek közül is és a szmszéd helységek küldöttei Poharat emeltek a többek között dr. *Hatala Péter* egyet. tanár a képviselőre, *Kossuthra*, stb.

Pozsonyban a jogász ifjuság rendezett ünnepélyt. A beszédet *Haraszthy Ferencz* mondotta. Voltak szavallatok és felolvasások is. Este ünnepi előadás volt a színházban néma képletekkel az *aradi vértanúk, az első felelős nagy miniszterium, Bem* és *Petőfi*, a piskii hidon. A közönség állva halgatta végig. a Hymnust.

Ráczkevény a polgári olvasókör előtt *Máthé Elek* tanító tartott ügyes alkalmi beszédet. Este nagy lakomára gyűltek egybe s hazafias érzések között hangzott el sok pohárköszöntő.

A „Rikán belöli honvédegyelet“ is megünnevelte a nevezetes napot *Gyulai Károly* elnöklete alatt. A bizottságban tényleg közreműködtek: *Székelly Mihály* százados, *Moynár Mózes* főhadnagy és *Jakabos Agoston* tizedes. Emlékbeszédet *Szász Dániel* táb. k. őrnagy tartott. A megjelent honvédek, papság, polgárok együtt énekeltek a *Kossuth*-nótát, *Világosi fegyverletételt*, *Hazádnak* rendületlenül, *Rákóczy*-indulót, szavalták a Talpra magyar-t. Társas vacsora fejezte be az ünnepélyt, melyen még fokozódott a hazafias érzelmek árja.

Ráczalmáson a függetlenségi és 48-as választópolgárok egybegyűlve éltették *Kossuth*ot és képviselőjüket Nagy Gyulát.

A Rákospalotai függetlenségi kör ünnepén *Kolbenhayer* lelkész mondott imát és beszédet megemlékezve *Kossuth* magasztos érdemeiről; hazaszeretetre tanító szép beszédét nagy számú tanuló ifjuság hallgatta.

Sárospatakon, mint tudósítónk írja a főiskolai ifjuság szokta megünnepelni régi szokás szerint a nemzeti eszméket. Ez évben

reggel isteni tisztelet volt a templomban; délután volt az énekkel, zenével és szavallatokkal egybekötött ünnepély, melyen *Kun Béla* jogtanár tartott alkalmi szónoklatot. Az ifjuság közül derekasán közreműködtek: *Eperjesy Kajos*, *Sütő Kálmán* stb. *Kossuth Lajos*hoz üdv. táviratot küldött az ifjuság. Este tánczenéstélyt rendeztek

Segesvárt a márczius 15-ike a kaszinóban folyt le, igen nagy érdeklődés mellett, a mint levelezőnk írja, mindvégig lelkes ünnepies hangulatban. A műkedvelő dalárda a Szózatot és Talpra magyart énekelte; utóbbit szavalta *Berezki Bo'adzár*. Az ünnepély fénypontja azonban *Kelen Izidornak* fenkölt gondolatokban gazdag ünnepi beszéde volt. Este bankett volt, melyen 8 frt 14 kr gyűlt be a szabadságszoborra.

Somogy-csurgói ünnepélyre vidékről is sokan bejöttek. A többek között felemlítjük a csurgói *Dalkör* és *Kis József* tanár derék szereplését.

Sopronban. A *theologiai György Vilmos Kör* díszgyűlésén a „Hymnus” hangjai nyitották meg az ünnepet, melyen a theologiai tanári ker is részt vett. Az ének elhangozásával *Hetvényi Lajos* III. éves theologus mondott lelkesítő emlékbeszédet, majd *Hollósy Kálmán* II-od éves szavalta a Nemzeti dalt. *Faik Henrik* III-ad éves theologus a nemzeti szabadság eszméjéről olvasott mélyreható értekezést, *Aschendorf József* III-ad éves alkalmi költeményét szavalta. A szózat eléneklése fejezte be az ünnepet. A „*Magyar Társaság*” díszgyűlésén *Takáts Dénes* VIII. o. emlékbeszéddel nyitotta meg az ünnepet. *Porkoláb Gy.* VIII. o. t. Gábor Áronról olvasott értekezést. *Kovács VIII. o.* alkalmi költeményét szavalta. Az ünnep után gyűjtést rendeztek az árvai intézetek javára s valami negyven forintot gyűjtöttek egybe. A nagy nap jelentőségéhez méltóan ünnepelte a kereskedelmi kör és a Férfidalkör márczius 15-ét. Az ünnepélyt a Férfidalkörnek dala a „Talpra magyar” nyitotta meg mely gyűjtőán hatott. Erre következett *Bella Lajos* ünnepi beszéde, mely után a Férfidalkör a Szózatot énekelte el, majd *Stengl Antal* szavalta Szávay Gyula ódáját „Márczius idusán”, melyvel nagy hatást keltett. A program utolsó pontja előtt *Moczár Elemér* adta elő *Markóczy Imre* lendületes költeményét: „A megfagyott honvéd”-et. Az ünnepélyt a Férfidalkör által énekelte „Hymnus” fejezte be.

Szakolczán, a határszélen is lelkesen ünnepeltek. *Kapási István* fejtegette a márcziusi eszméket.

Szamosújvárt egy 48. tagu állandó bizottság rendezte az ünnepélyt *Lopcsa Joachim* elnökletével a városi vígadoban. *Szongott Kristóf* tanár mondott alkalmi beszédet. A dalegylet az *Attila*-nyitányt adta elő, megelőzőleg a Hymnust. Szavalt *Czövek Jenő* stb. Este népes közsavacsora volt, honnan üdvözlő sürgönyt küldöttek *Kossuth Lajos*hoz.

Szathmár-Némethi szab. kir. város lakossága a lehető legfényesebben demonstrált márcz. 15-én. A házak felváltak lobogózáva. Délután nyílt meg az ünnep a Kölcsey Hymnusi májával. *Tabajdi* lelkész mondott szép alkalmi beszédet. *Deák Kálmán* szavalta saját költeményét. Este a színház is ünnepelt „II. Rákóczy Ferenc” dráma előadásával.

Szeged egy alföldi magyar városhoz méltóan ünnepelt. Az ünnepélyek a templomban kezdődtek — írja levelezőnk. Különös díszszel ülték meg márczius idusát a zsidótemplomban, mely zsufoltság megtelt. *Löv Emanuel* dr. főrabbi tartott fennkölt szellemű hazafias szónoklatot, márcz 15-ről, a kar pedig hazafias dalokat zengett. Az ünnepély nemességét és fennköltségét nagyban előmozdította a 48-as honvédeknek és Dr. *Babó Emil* orsz. képviselőnek mindenütt előjárása, mely utóbbi mindenütt lelkes beszédeket tartott a közönségnek. Az összes egyleteken kívül a hatóság is megjelent. *Babó* képviselőn kívül beszédeket tartottak még *Csikós István* elnök, *Voneki Pál*, *Gera István*, *Szell György* és a képviselő kíséretében *Polezner Jenő* ügyv. *Kulinyi Zsigmond* szerkesztő. A többek között lelkes szavallatokkal hatottak *Damm Antal* „márcz. 15-ről” és *Szécsi Rózál*, *Bartók Lajos* „*Damjanich özvegye*” kitűnő költeményével. — Mindenütt társas estélyek voltak — túltömöttén és emelkedett hangulattal.

Szt.-Péterszegen az olv. egylet állt az ünnep élén. *Szabó Pál* hatásos beszéde nyitotta meg az ünnepélyt. Hazafias dalokat énekeltek. Majd *Kun Mihály* és *Vadász József* lelkesen szavaltak. Az ünnepet a Hymnus zárta be. A fölvillanyozott társaság a hajnali órákig mulatozott.

Székely-Udvarhelyről jelenti levelezőnk, hogy ott mily szép leskesedéssel ünnepelték meg a szabadság napját, *Dr. Vajda Emil* és *Solymosi Endre* elnöklete alatt, hogy a dalegylet tagjai márczius 15-iki és okt. 6-iki ünnepélyt rendező állandó bizottságot alkotnak. A mostani ünnepen gyönyörű emlékbeszédet tartott *Bod Károly* tanár. A dalegyletet *Dr. Vajda Emil* karnagy vezetése alatt énekelte a

„Dalünnepen”-t, „Nemzeti zászló”-t, „Hymnus”-t, *Kossuth-nótát*. *Csillag István* és *Biró János* szavaltak. Ünnepély végén körmenet volt. Este társasvacsora, hol 20 frt 36 kr gyűlt be a Petőfi-szobor alapra. Irja továbbá tudósítónk, hogy *Dr. Vajda Emil* buzgólkodása következtében az okt. 6-iki ünnepély leendő tiszta jövedelmei állandóan a szabadságszoborra fognak fordíttatni.

Székelyhidon is lelkesedve ünnepeltek a polgári kör és kaszinó mint rendezők vezetése mellett. Isteni tisztelettel kezdődött Alkalmi beszédeket és pohárköszöntőket mondtak *Fényes Endre*, *Balogh Lajos*, *Fekésházi Gyula* s többen.

A **Szilas Balhási** polg. olv. egylet most is megünnepelte márcz. 15-két. Alkalmi szónoklatot mondott *Horváth Béla* és *Szabó Kálmán* lelkész.

Szilágy-Csehben nagy fényvel ünnepelték meg ez évben is a nagy napot. Az ünnepélyt a kaszinó-egylet rendezte s elnöke *Dr. Bartha Lajos* ügyv. Alkalmi kitűnő beszédet, mint más években át most is *Boér Miklós* tartott. Szavaltak *Z. Kis Mari* k. a. „A nagy napokról”, melyet ez alkalomra *Boér M.* írt, szavalt tovább jeles tehetséggel *Fábián Géza*. Énekelte a nők és férfiak vegyes kara. Az áll. iskola *Bardócz Pál* igazgató lelkes kezdeményezéséből szintén minden évben megünnepli e napot. Az ifjak alkalmi költeményeket és dalokat adtak elő, alkalmi beszédet tartott *Bardócz Pál* igazg.

Szilágy-Nagyfaluban az olvasókör *Dr. Böckel Béla* s társai rendezésével tartott ünnepélyt. Megnyitó és bezáró beszédet tartott *Dr. Böckel B.* Hazafias felolvasást tartott *Kovács Albert* pap. Talpra magyart szavalta *Zsigmond Ferenc*. Énekeltek a Hymnust.

Szolnok városa fényesen ünnepelt. Délután a szabadságharcban elesett szolnoki honvéd hősök emlékére emelt szoborhoz tartott felvonulást a menet. Itt a Hymnus és Szózat után *Leevald Mihály*, majd a lánglelkű *Barabás Béla* ügyvéd, a gyomai kerület független képviselője mondott ő tőle megszokott gyűjtő beszédet.

Takta-Horkányban most ünnepelték először márcz. 15-két. Most az egyh. énakkar kezdette meg. *Réz László* s. pap mondott alkalmi beszédet. *Csikó István* tanító hazafias költeményeket szavalt. Reggel istentisztelet volt.

Tisza-füredi polg. olv. körben *Milek Béla* szerkesztő emlékezett meg a nagy napról lendületes beszédével *Lépcsény Árpád* szavalt.

Tisza-Vezseny község is lélekemelő ünnepet szentelt a márcz. eszméknek a „Népkör” rendezésével. *Mozaárlövészek* adták tudtul a népnek, hogy nagy ünnep van. — *Szentmiklósi József* lelkész tartott szép beszédet, *Gálík István* felolvasott.

Toroczkó bányavárosában mozaár-lövészek hangoztatták az ezelőtt 44 évvel történeteket. D. u. 2 órakor *Simon József* főparancsnok vezetése alatt, zene mellett a tűzoltóság körmenetet tartott. A főparancsnok szép beszéddel nyitotta meg a gyűlést, *Derzsi Domokos* emlékbeszédet tartott, *Pál István* és *Móricz Miklós* szavaltak, azután kimondották egy szép társas-összejövetelen, hogy márcz. 15-ének megünneplésére állandó bizottságot szerveznek.

Tordán (Torda-Aranyosm.) az iskola ifjusága volt első, ki márcz. 15-ét megünnepelte ezelőtt 16 évvel. Mindig folytatta. Az idén is változatos gazdag programot adott elő Nagy B. tanár vezetése mellett. *Nyilvánosan* ezelőtt hat évvel kezdtek megünnepelni *Vajna Ödön* kereskedő lelkes kezdeményezésére. Ezelőtt két évvel pedig állandó bizottság alakult 48 taggal, *Velits Ödön* elnökkel és *Borbély György* jegyzővel. Az ünnepély a főtéren szokott történni. Az idén *Bartha Albert* pap tartott ügyes szónoklatot; tűzzel szavaltak *Ütő Sándor* tanító és *Csikós Ödön*. Zene-egylet, dalkör és polgári vegyes dalárda két-két hazafias darabot játszott. Az iparos ifjak önképző és betegsegélyző egylete is szokott ünnepelni, az idén nagyobb fényvel, mint eddig. Több iparos ifju és polgári leány szavalt, az egylet vegyes karu dalosztálya énekelte és *Borbély György* egyleti elnök alkalmi beszédét olvasta fel, megemlékezve különösebben az ifju Petőfiről s 90 éves bujdosó Kossuthról. Felolvasást tartott *Veres Elemér* titkár is. Este társas vacsora volt, melyen 7 forintot a felvidéki inségeseknek, 7 forintot a szabadságszoborra s harmadik 7 forintot pedig saját alaptőkéjük gyarapítására gyűjtöttek.

A Török-szt. miklósi első földmivelői kör tagjai is megünnepelték a jogegyenlőség napját. Este hazafias felköszöntőkkel lakomáztak.

Turóc-Szt.-Mártonban az áll. középkereskedelmi iskola, ifjúsági olv. köre rendezett megható hazafias ünnepélyt *Boldis Ignác* igazgató megnyitó beszéde után az ifjúság közül szavaltak és énekeltek.

Vajda-Hunyad városában *Ajtai Sándor* elnöklétével, a vajda-hunyadi dalárda és *Simándy Zsigmond* színtársulata közreműködésével — mint nekünk írják, igen szép és lelkes hazafias ünnepet ültek a márcziusi napok emlékére. Előbb a Hymnuszt énekelte el a dalárda és színtársulat. Felolvasást tartott *Ajtai Sándor*. A Talpra magyar-t szavaltá *Szabadhegyi Antal* színész. Ezután diszeloadást rendeztek a színészek, részletei: ouoolog. Néma képlet, Kossuth bucsuja Orsováál. — Az ünnepély 7 frt 10 krt jövedelmezett az Emke. javára.

Várpalotán a „Korona“ vendéglőben *Szalay Ferencz* ev. pap az ünnepély kézdeményezője, volt a mai napnak is derék szónoka. Lakomát is rendeztek.

KÜLÖNFÉLÉK.

Lapunk jelen száma 20 oldalra terjed. A kiadóhivatal hirdetéseit kellett kiszorítanunk, hogy a kiszedett kéziratok egy részének tér jusson. Lapunk e számának terjedelme két és félszer akkora, mint a mennyit annak idején az előfizetési felhívásban ígértünk s ez már harmadik szám, mely az előirt számoknál terjedelmesebb. Előfizetőink bizonyára szívesen veszik ezt, a mi különben az ők és főleg gyűjtőink érdeme, kik lehetővé tették, hogy nagyobb anyagi áldozatot hozzunk az ügynek, mint a hogy előirányoztuk. A szerkesztőség igyekszik minden krajczárt, melyet az előfizetéssel az ügynek hoznak, czélszerű beosztással, a történelem javára felhasználni. A márcz 15. ünnepélyekkel kapcsolatban s azonkívül kötegszámra érkeztek az utóbbi napokban a szerkesztőségbe a levelek. Mindeniket átnézni nem jutott idő. Egy kis türelemre kéretnek azok, a kiknek kézíratait sem kiadni, sem arra válaszolni alkalom nem volt. A közelebbi hetekben a beérkezetteket sorra vesszük. Munkatársainak, gyűjtőinknek, az előfizetőknek s a honvédegyleteknek a Történelmi Lapokkal kapcsolatosan egyik közelebbi számunkban egy örvendetes hirt és ezzel kapcsolatban egy érdekes tervet fogunk közölni és eléjük terjeszteni.

A kolozsvári orsz. ereklye-muzeum még mult év jul. 15. gyűlésén tervbe vette vidéki körök alakítását. E körök hivatta lesznek a nagy napok ereklyéit, történelmi emlékeit, az események leírását összegyűjteni, tekintélyükkel és buzgalmukkal arra befolyt, hogy a hol a szabadságért daliáink küzdöttek, vagy a hol a hősiességben elesetek és pihennek, emlékekkel jelöltessenek meg és a helyek vagy emlékek fényképészeti úton is fel legyenek véve. Lapunk ez irányban az akciót haladéktalanul megkezdi,

a mint a tavaszi napok bekövetkeznek, mely ideig minden bizonynyal a haza minden vidékén hivatást nyer zászlója alá, a mi kezdeményezéshez okvetlen szükséges.

Kik készítették a 11. honv. zászlóalj zászlóját? Érdekes tudni, hogy azt a zászlót, a melyikről lapunk mult számában *Ferenczi Ferencz* szólott, *Bányay Ágnes* jelenleg férjezett *Murányi Farkas Sándorné* (lakik Budapest, úri-utca 10. sz.) és *Wagner Véri* készítették, himezték és adták a nemzetőr vadász-zászlóalj részére. A zászló Kolozsvárt a Trencsin-téren levő *Bányay-háznál* készült. Erre nézve az adatokat *Bányay György* kolozsvári bírótól nyertük.

Uj munkatársak. Az önkéntesek nemes gárdája ismét szaporodott. *Sebestyén Imre* nagy-sajói állami iskola igazgatója, a ki a szabadságharcz idejéből a beszterczenaszódmegeyi részre vonatkozó adatokat gyűjti, és dr. *Mártonffy Lajos*, szamosujvári gymnasiumi tanár csaptak fel zászlónk alá. Midőn örömmel bemutatjuk őket, egyuttal ezen a helyen is kijelentjük, hogy önkénteseket akár az öregebb, akár a fiatalabb gárdából minden vidékről szívesen látunk. Különösen gymnasiumok történelem tanárai közül azok, a kik lelkesednek a nagy napok iránt és behatóbban foglalkoznak annak történelmével, keressék fel lapunkat. Kikötjük azonban azt, hogy ne jöjjenek üres szívvvel és üres kézzel. Mint a három királyok, kik aranyat, tömjént és mirhát vittek ajándékba: hozzanak magukkal a szabadságharcz történelmi emlékei iránt lelkesedést, munkakedvet, és uj, a történelmet kiegészítő adatokat. Az öreg honvédeket szólaltassák meg az ügy iránt lelkesedő férfiak s írják le az elbeszél s még leiratlan adatokat; a honvédek által leírottakat pedig egybe vetve a már megjelent adatokkal, kiigazítva az emlékezet után tévesen irt dátumokat, a lap keretébe beillő formába illesztve és simítva küldjék be. Minden munkatársunktól elvárjuk minden vidékről, hogy évenként legalább kétszer felkeressék lapunkat adatokkal.

Teleki Sándor ezredes állapota. Igaz részvétellel értesültünk levélben arról, hogy lapunk kitünő munkatársa beteg. Óhajtuk, hogy jó egészségét s ezzel eleven kedélyét mielőbb ismét visszanyerje. Sorai, melyet e lapok szerkesztőjéhez intézett, így szólanak: Igen tisztelt Uram! Küldöm egy évre az előfizetési díjat és egy cikket Törökfalvi Pap Zsigmond barátom tollából. En érdekesnek tartom, ha lehetséges, használja fel. Magam több hete ágyban fekvő vagyok, mihelyt jobban leszek, azonnal küldök az Ön becses lapjának cikket. *Teleki Sándor* helyett *Teleki Blanka*. Nagybánya, 1892. márcz 19.

A 27-ik honvéd zászlóalj történetére vonatkozó adatok küldését ígérte *Csatári Csatáry Lajos*, a 27. h. zászlóalj századosa. E zászlóalj főtisztei közül jelenleg még 4-en vannak *Csatáryn* kívül életben. Ugyanis: *Kosztolányi* százados (lakik Szabadkán), *Matta* százados (lakik Békésen), *Brosmann* főhadnagy (lakik M.-Szigeten).

Semsey Tamás tüzér százados, ki Háromszéken *Gábor Áron* alatt, mint tüzér százados gyakorolta a honvédeket, jelenleg, mint lapunknak dr. *Vermes Lajos* tanár írja, Szabadkán lakik, mint nyug. honvéd tüzér százados.

Nem Bartos, hanem Barton Károly volt az a férfit, a kiről mult számunk brassói levelében szó van. Kiigazítjuk e sajtóhibát ezennel.

Hiba. A márczius 15-ki számban a 33-ik lap alsó sorában (első oldal) „*Urbán* ezredes beütése *Bukovinába*“

tévesen van szedve *Bukovinából* helyett. A 34-ik lap első hasábjára 13-ik sorában felülről téves a 2-ik szó *17-ik* — *11 helyett*; ugyanezen oldalon a 28-ik sorban a 3-ik szó: *telep* szintén téves szedés „*terep*” helyett.

Adományok

az 1848—49. orsz. ereklye-muzeumnak.

Pro memoria 1849. Ez alatt a czim alatt irodai papir 13 oldalára terjedő olyan történelmi részleteket jegyzett papírra s szolgáltatott be az ereklye-muzeumnak Végh Bertalan akkori ezredes és karségéd az V. hadtestnél, melyeknek közvetlen tanuja volt, a melyek az események alakulására befolytak és a melyek maig még nyilvánosságra nem jutottak. A „pro memoria” 1891. okt. 18-án kelt s ez igazán szép példa buzdítson minden honvédet arra, hogy a szabadságharczbeli emlékeit leírja és az ereklye-muzeumnak betérjessze. E memoárnak érdekes az a külön függeléke, melyet az ezredes önmagára vonatkozólag írt és a mely így szól:

A mi engemet még — a fenntebbieken túl illet, — megjegyzem, miszerint Haynau ama rendelete folytán t. i. hogy azok az egyének, a kik a forradalomban résztvettek, és előbb cs. k. hadseregben mint tiszték szolgáltak, tartoznak magukat 1849. November 30-áig Bpestben a cs. k. katonai főparancsnokságnál jelenteni, különben a mulasztók „Vogel-Frei declarirt.”

Az ezekből következhető eventualításoknak magamat kitenni nem akarván, novem. hó utolsó napjaiban B.-Pesten jelentkeztem.

Pártfogóim kéréseikre azonban sikerült, hogy 1850. évi január 9-éig szabad lábon hagytak; ekkor a térparancsnokság megidézett, s az Uj-épület V-ik sz. pavillon 3 $\frac{1}{2}$ sz. alatti szobában elzárt. Innét Január 24-én több társammal együtt erős katonai fedezett alatt Aradra kísérték.

Márcz. 5-én a Kriegs. recht kötél általi kivégeztetésre ítélt, ez ítéletet azonban kegyelem útján, tíz évi várfogságra változtatták — vasban!

A Rajasitch patriarcha által az osztrákoknak ajándékozott 500 db vasláncból egy kezemre és lábomra feltétetett. Félévvel később a láncot levették, és én 1852. Aug. hó 10-én az aradi várfogságból kiszabadultam. Kolozsvár, Octob. 18. 1891. *Végh Bertalan.*

Kossuth-képeket adományozott gr. Kreith Béla, a szabadságharcz ereklyéit és történelmi részleteit évtizedek óta lelkesedéssel gyűjtő nemes főúr az ereklye-muzeumnak. A képek a legújabb levételűek. Egyike ezeknek arany keretbe foglalt olajfestés, a többi pedig művészi kivitelű nyomás. A kép márcz. 15-én Kolozsváron az ünnepély alkalmával a vigadó termét díszítette. Adományozó főúr azt is szíves volt megígérni, hogy a budapesti ereklye-kiállításról, lapunk számára közelebről ismertetést ír.

Több adomány érkezett be az ország különböző részéből s a honvédek köréből több arczkép. Ezeket közelebről fogjuk, a mint a lap tere engedi, nyugtázni.

Az adományokért hálás köszönetet mond

az orsz. ereklye-muzeum igazgatósága.

„Nemzeti dal.”

Petőfi, a lángelkü költő, a mikor lelkesedése hevében hevenyészve papírra vetette azokat, a gondolatokat, a melyek a „Nemzetidal”-ban most, negyvennégy év múlva is milliók és milliók ajakán és szívében viszhangoz-

nak márczius 15-én, nem sejtette azt, hogy gondolatai a miket a pillanat szült, annyi év múlva még nagyobb viszhangra találnak, mint akkor, midőn a azok, a márcz. 15. nagy napon keletkeztek.

Lapunk szerkesztősége a Talpra Magyarot eredeti betűvel nyomta nyomatta ki a lap homlokán. E lapokból részint ingyen bocsátott rendelkezésére testületeknek több példányt, részint minden haszon nélkül 5 kr, vidékre 6 kr papir árban azért, hogy a Nemzeti dal terjedjen.

A tanuló fiatalság és a közönségnek főleg szegényebb osztálya részéről mutatkozott kereslet arról győzte meg a szerkesztőséget, hogy a magyar írók, kiadói hibát követnek el akkor, a mikor a költői művek árát úgy felelték meg. Három szempontból követnek el hibát. Nemzeti szempontból, irodalmi szempontból és saját üzletük szempontjából. Petőfi műveiből egyes részeket ma sem lehet 50 kron alul megszerezni, holott, ha 5—10 kr. áru népies kiadás lenne, ezerszer nagyobb lenne a fogyasztás és ezzel kapcsolatosan nagyobb lenne a más jelesebb irodalmi munkák megszerzése és olvasása iránti hajlam is a közönség körében, a mi mindenesetre első sorban a kiadókra járna haszonnal.

A szerkesztőség ingyen osztott szét a márcz. 15. ünnepi számból 50 példányt a budapesti honvéd menházának; 10—10 példányt: a Bács csángó községének, a brassói, marosvásárhelyi és a tordai iskoláknak. Kolozsváron az egyetemi kör, a három gymnasium, a tanítóképezde, a kereskedelmi akadémia, polgári iskola és az iparos ifjak önképzőkörének.

Ezen kívül nyomtatási árban megrendeltek a kolozsvár tanintézetek közül:

Polgári fuiskola 250. Tanító-képezde 64. Ev. ref. főtanoda 70. Kereskedelmi akadémia 53. Unitárius főtanoda 160. Róm. kath. 200. Összesen 797.

A kolozsvári külvárosi lakók szintén nyomtatási árban vásárostak 295 dbot.

A kolozsvári tanulók részére kinyomatta a szerkesztőség az utolsó nap külön is a Nemzeti dalt. Ebből 500 példányt az ipariskolák növendékeinek, 500 példányt pedig a többi iskolák növendékeinek juttatott a márcz. 15. állandó bizottság útján. Ezen felül 100 példányt szintén ingyen küldött a vasuti főműhely munkásainak 100 példányt pedig a dohánygyár munkásainak.

Kétezer drb eladatott e példányokból is nyomtatási áron és ezer példány fenntartott arra, hogy vidéki tanintézetek 100 példányonként 75 kr. árban a kiadóhivataltól megrendelhessek.

Előállítási árban rendeltek a facseti márcz. 15. bizottság 20. Vajda Emil sz.-udvarhelyi tanár 40. Részint előállítási árban, részint a szobor javára jelentékeny mennyiséget rendeltek meg mindjárt kezdetben, a mi a szerk. arra indította, hogy bizottságoknak és hazafiaknak huszhusz példányt bocsásson a szobor javára árusításra rendelkezésre. A küldemények kapcsán ítméltet rendelés tétel sok helyről. Szilágy-Somlyórol, Salhauser Lipót bárótól táviratilag rendeltek újabban 100 példányt. Tordáról pedig két ízben 30 példányt. Mások pedig, mint például Gábrriel József Szatmárt úgy nyilatkozott, hogy nagyon óhajtottak volna többet is kapni. Segesváron a szobor javára szép kisasszonyok Onderka Erzsike és Szoboszlai Irén kolportereskedtek nagyon fényes eredménnyel mert példányonként 40 krral 8 frt 14 krt vételeztek be. Deés városában szintén a szépek vették kezükbe a dolgot s erről szól az alábbi levél:

Igen tisztelt Szerkesztő Ur! Megkeresésünkre szíves volt 50 példányt beküldeni az 1848—49. Történelmi Lapok márczius 15-én

megjelent számából a „deési iparos ifjak önképző és betegsegélyző egylete” részére. Az egylet e füzeteket 10 frttal váltotta meg. S tiz füzetet emlékül adva a hangversenyben működőknek, a többit: Almái Irma, Bajnócz Piroška, Bárány Pepi, Hatfaludi Iona és Pongrácz Erzsé kisasszonyok által, mint márcz 15-iki emléket, a hangversenyen jelen volt férfiak közt elárúsi va: az így begyűlt 54 frt 56 krt tevő összegből is 10 frtot. a márcz. 15-iki eszméket megörökítő szobor alapja javára küldünk. Összesen tehát 20 frtot juttatánk a tekintetes Szerkesztő urhoz, köszönetünket fejezve ki szives készségéért. Deés, 1892. márczius 22. Hazafias üdvözléttel *Bonis Árpád*, e. elnök. *Budai Elek*, e. titkár.

Az eredmény az, hogy a 100 frtot meg fogja haladni, ha mindenünnen begyül szobor javára az az összeg, melyet a „Nemzeti dal” varázsa könyvedén hozott össze. A beérkezett pénzüsszegekről itt adunk számat: Dr. Balogh Vendel K. Vásárhely 20 p. 1 frt. Fenyvesi G. Fogaras 20 p. 1 frt 20 kr. Krudy Gyula Nyiregyháza 20 p. 1 frt 20 kr. Facseti márcz. 15. b. 20 p. 1 frt. Vajda Emil 40 p. 2 frt. Borcsa Mihálhály 48 as lelkész Bács. Csángó faluban 40 p. 8 frt. Török Sándor főmérnök, kolozvári vasuti műhely 25 p. 4 frt 80 kr. Czéfalvi Alajos Pozsony 20 p. 1 frt 46 kr. Soproni keresk. kör. 20 p. 4 frt. Daruvári Paula Iván Piski 20 p. 3 frt. Csalló-közi honvéd-emlék Somorja 20 p. 3 frt 95 kr. Aladi István 9 p. 93 kr. Roth István szerkesztő Nersiden 20 p. 2 frt 60 kr. Imreh Sándor M.-Vásárhely 20 p. 3 frt 20 kr. Gr. Bethlen Miklós Bpest 20 p. 4 frt. Budai Elek titkár (levél szerint) 20 frt Temesvári. Gyárvárosi társas-kör. 20 p. 3 frt 80 kr. Kőlcsey-egylet Arad 7 p. 1 frt 40 kr. Gabriel J. Szathmár 20 kr. 3 frt 95 kr. Tokaj város előljárósága 20 1 frt 50 kr. A kolozsvári dohánygyár igazgatósága 25 p. 2 frt 90 kr. Borbély György tanár Torda 40 p. 8 frt. Tordai iparos ifjuság adománya 7 frt. Jánosi Béla Arad 17 p. 3 frt 40 kr. Gyöngyösy István 10 p. 2 frt 10 p. 1 frt. Balázs Imre Segesvár 20 p. 8 f. 14 kr. Várkonyi Endre Sepsiszent-György 9 p. a 20 kr. 1 frt 80 kr.; 10 p. a 10 kr. 1 frt 2 frt 80 kr. Lengyel Andor Baján 20 p. 4 frt. Sz.-Fehérvár város polgármestere 20 p. 4 frt. Kóhalmi Ferencz Lippa 27 p. 4 frt. Budapesti polgári és középkereskedelmi iskola igazgatóság 11 p. 2 frt 20 kr. Stelkovits István R.-Szombat 1 p. 20 kr. Br. Györfly Pál Kraszna 20 p. 4 frt. Váradi Lajos Szentés 20 p. 4 frt. Dr. Mártonffy Lajos Szamosujvár 20 p. 4 frt. Dr. Mártonffy Lajos küldeménye Sszamosujvárról, a Kossuth üdvözlő sürgöny feleslegéből 4 frt 11 kr. Jeney Gusztáv Csáktornya 3 p. 60 kr. Téglás Gábor főreal iskola-igazgató Déva 17 p. 3 frt 40 kr. Dévai ipartestület 92 kr.

A pénz lapunk zártáig az alábbi helyekről még nem érkezvén, következő számban fog nyugtáztatni:

Abrudbánya: Uri kaszinó. Brassó: Koós Ferencz. Bethlen: Székely Károly. Beregszász: Polgári kaszinó. Budapest: Függetl. 48-as p. márcz. 15. bizott. Csikszereda: Olvasó-egylet. Czegléd: Egyenlőségi egylet. Debreczen: Ref. isk. márcz. 15. Foth: Márcz. 15. bizottság. Gyergyó-Szt.-Miklós: Olvasó-egylet. Győr: Polgármester. Hajdu-Nánás: Kolozsvári Aladár. Hódmező-Vásárhely: Polgármesteri hiv. Kecskemét: Nép kör füg. 48. p. Kassa: Márcz. 15. bizottság. Magyarovár: Gazd. tanintézet. M.-Süget: Székely Lajos. Mindszent: Vidovich Antal. Mohács: Olvasó-egylet N.-Szeben: Magyar olvasókör. Nagy-Károly: Polgármester. Nagyvárad: Kaszinó. Nagy-Bánya: Kaszinó. Nagy-Kikinda: Márcz. 15. b. Nagy-Szalonka: Márcz. 15. b. Pápa: Márcz. 15. b. Páncsova és Vidéke: Szerkesztőség. Pozsony: Jogász ifj. Rima-Szombat: Abonyi Pál. Selmeczbánya: Ocsowszki Vilmos polgármester. Szegárd: Polgármester. Szeged: Márcz. 15. bizott. Szeged: 48-as honvéd-egylet. Székes-Fehérvár: Urhelyi Gyula. Szilágy-Somlyó: báró Sálhauser Lipot. Vajdahunyad: Olvasó-egylet. Zsombor: Olvasó-egylet.

Visszaérkezett részint tévedésből, részint elutasítva:

Esztergom: Olvasó-egylet. Eger: Olvasó-egylet Felső-Bánya: Kaszinó. Gyöngyös: Márcz. 15 Komárom: Olvasó-egylet Losoncz: Polgármester. Munkács: Olv.-egylet. Nagybecskerek: Ambrus József. Orsova: Polgármester. Oraviczbánya: Arany-kör. Pécs: Olvasó-egylet. Szinyér-Váralja: Polgármester. Szombathely: Polgármester. Szabadka: Polgármester. Szolnok: Olvasó-egylet. Zenta: Olvasó-egyl.

Kérdések és feleletek.

Feleletek.

1. A bihari 27. zászlóaljnal (mely két részből állott) én mint főhadnagy és százados szolgáltam. Én a Kolozsvárt kiegészített második részéhez jutottam, s mint ilyen részt vettem az emlékezetes Sepsiszentgyörgy szemerei és a szerencsétlen kimeneteli segesvári véres ütközetekben, hol magam is 9 sebbel terhelten a csatatéren elesve, muszka fogásba jutottam s így a szabadságharcban e zászlóaljnal nekem is véres rész jutott. *Müller Ferencz*, élesdi bír. járásbíró.

3. 1848-ban Berzenczey Lászlónak Budapestől Kolozsvárra lett leérkezése után gr. Mikes Kelemen és gr. Bethlen Gergely által szervezett I-ső osztályu előbb Kossuth-, később Mátyás-husár ezred nevet nyert osztályba önként belépett huszár bajtársak közül Szolnok-Dobokamegyében Magyar-Láposou még él a tiszaföldvári hős Szász Dani, él Kádár János, a Gáspárok - összesen 8-an, s Deés vidékén még él Jakabházi Dani, Kászoni Ferencz, a mindig kövér Raiz Kálmán és az Fperjesyek, s az alólírt kis káplár, de tekintettel arra, hogy ezen osztály (divízió) 1849-ben Nagy-Szebenből április elején indult ki Temesvár alá Bem apóval s így tovább, 235 emberből Dévára érkezünk alkalmával csak 86 on voltunk, kik a fegyvert letettük. Nevezett Székely Károly bajtársunk Zsibónál téven le a fegyvert, nyilván az 1849-ben Kolozsvárt Horváth százados alatti alakult századhoz tartozott, és nem a kolozsvári ugynevezett czuko-gyárban alakult és a farkas-utcai ref. kollegium nagy auditoriumában Nagy Sándor ezredorvos által az első divízió megvizsgálása alkalmával besorozottak közé. — Csernek, 1892. márczius hó 15-én. *Pavaky Daniél*, a kis káplár.

4. Kegyeletes érdeklél olvasván néhai férjem Korn Fülöp Antal 48-49-es honvéd százados felőli szives érdeklődő sorokat, fájdalommal kell jelentenem, hogy feledhetlen férjem 1886. aug. 15-én halt meg véghetetlen kínok közt és a legkeservesebb nyomorban, Torontálmegye Csere községében. Férjem, haláláig egy kis nyugdíjban részesült az „Országos honvéd-egylet” részéről, de halála után attól is elestem és külföldön megtakarított kis vagyonunkat is felemészítette férjem 10 évnél tovább tartott betegsége. S ez az oka, hogy mai napig sem voltam képes neki sírkövet állíttatni. *Korn Matild*, Budapest.

Szerk. üzenetek.

Z. S. Kl. Köszönjük a verset, de nem használhatjuk. — M. P. N.-Szalonta A névsort felküldjük B.-pestre az adatokat köszönjük. — Antal Géza tanár Pápa. Szivesen vesszük ha beküldi az epizodokat Az első számból jelezni fogjuk, mikor lesz; most nem küldhetjük meg. Akkor méltotassék levelező lapon sürgetni. — F. K. Élményeim erdélyiekkel az emigrációban. Kiadtuk az emigrációval foglalkozó referensünknak. — Amerikai Nemzetőr: 255. E. 3d. St. New-York City. Köszönjük a csere példányt. A posta minden számért 2-krig megbírságot, miért? Kérjük lapunk megjelenő számainak tartalmát röviden esetről esetre ismertetni, hogy ottani honfitársaink tudomást vehessenek róla. Erre kérjük a hazai sajtót is. — Udvardi Nográd Verőcze. Érdeklődésért köszönjük A verset kiadtuk a szak referensnek. — Révai Károly, Nagyág. Közelebről magán levél megy. — Mikár Zsigmond, Bpest. Küldeményeire értesítést küldünk. — Márcz 15-re 90 helyről kapott meghívást a szerkesztőség, hálaosan köszöni. Szellemileg mindenütt igyekezett megjelenni — Sándor Kálmán, Torda „Kevesen vagyunk mi magyarok, ne duzzogjunk egymásra, de do gozzunk fajunkért, hazánkért” A ki egy szelvényre ezeket az igéket önkénytelenül jegyzi oda s a kinek e kijelentéseit jóért és nemesért lelkesüléssel végzett tettekkel teleírt szép mult jellemzi, attól e kijelentésnek kétszeres értéke van előtünk. A buzdítás jól esett s köszönjük, mert erőt ad, bármily kevés eredménnyel a további munkára.

Lapunk olvasóit kérjük, ha valaki a hazai kaszinók és körök legújabb névjegyzékének birtokában van, sziveskedjék az rövid használatra átengedni, vagy a címet, a honnan megszerezhető, megjelölni.

5° TAKARÉK-PÉNZ 5°

betéteket elfogad 5°-ra az

ERD. MAGYAR JELZÁLOG HITELBANK

Kolozsvártn.

ALAPTÖKE 400,000 forint.

Igazgatóság: Gróf Bethlen Gábor, br. Bánffy Dezső, Lukács László, Péterffy Zsigmond, gr. Wass Béla, Horváth Gyula, dr. Kiss Mór, Merza Lajos, Deáky Albert, Dalmai Géza, dr. Weisz Miksa. Felügyelő bizottság: Gróf Kornis Viktor, Szász Domokos, gr. Bethlen Bálint, Sombory Lajos, Politzer Zsigmond.

LEGELŐNYÖSEBB TÖKE ELHELYEZÉS.

25 4-4

Az Erdélyrészi Magyar Jelzalog Hitelbank 5 százalékos óvadékképes zálogleveleket ad el parin alól. Ezen záloglevelek tehát nemcsak a legbiztosabb tőkebefektetést képezik, hanem egyszersmind az összes piacon levő zálogleveleknél magasabb kamatot hajtanak.

Az Erdélyrészi Magyar Jelzalog Hitelbank előnyös és könnyen törleszhető jelzalog-kölcsönöket nyújt földbirtokra és megyei székhelyen fekvő házakra az érték 50 %-ig.

Félévi részlet 100 fnt után 3 fnt 31 kr. Törlesztési időtartam 40 év. Rendkívüli törlesztés vagy teljes visszafizetés bármikor elfogadtatik. Bélyegmentes kölcsönfolyamodvánnyal ingyen szolgál az intézet.

 Iroda és pénztár: Kolozsvártt, Belszén-utca 3. sz. 1. emelet.

Legfels. helyen enged.

Duna biztosító társaság

(alakult 1867-ben; biztonsági alapja 12 millió forint).

Főügynöksége Kolozsvárt

belhid-utca 10. sz. I. em.

Elfogad biztosításokat a legjutányosabb díjak mellett

tűzkárok ellen,

jégkárok ellen,

szállítási károk ellen és

az ember életére különböző módozatok szerint.

Előforduló károk gyorsan és méltányosan rendeztetnek; esedékes életbizt. tőkék azonnal és teljesen fizettetnek ki.

Felvilágosítást készséggel nyújt s a n é k ö z ö n s é g pártfogását kéri

a kolozsvári főügynökség

RADÓ ELEK,

titkár.

Jutányos ár !!!

Van szerencsénk a n. érdemű közönség becses tudomására hozni, hogy üzletünket áthelyeztük

KOLOZSVÁRTT,

ÓVÁR, BÁSTYA-UTCZA 5-ik SZÁM ALÁ,
A KERESKEDELMI AKADÉMIA SORÁN.

Szoba- és fényfestő

(lackirozó)

üzletünket egész ujonnan rendeztük be a legújabb párizsi minták szerint, a kor igényeinek megfelelően a legdúsabban, minélfogva azon szerencsés helyzetben vagyunk, hogy e téren minden kívánalmaknak jutányos ár és pontos szolgálat mellett megfelelhettünk és főtörekvésünk oda irányul, hogy a n. é. közönség becses pártfogását jövőre is kiérdemelhessük.

Vidéki megrendeléseket a legrövidebb idő alatt pontosan eszközölünk.

24 4-

Kiváló tisztelettel:

TOMÁN és BÁNYAI.

ELLENZÉK

legnagyobb és legelterjedtebb
POLITIKAI és TÁRSADALMI NAPILAP
az erdélyi részeken.

Szerkesztője *Bartha Mihlós* orsz.-gyűlési képviselő

Munkatársai a politikai élet legkitűnőbb vezetői. Gazdag társadalmi rovatokkal, kitűnő tárczarovatokkal, melyekben egy-egy érdekes önálló eredeti közlemény mellett a legkitűnőbb angol regények látnak napvilágot „Amica” *Sámi Lászlóné* jeles fordításában

Levelezői vannak az erdélyi részek minden pontján.

Előfizetési ára évnegyedre 4 frt.

Megrendelhető Kolozsvárt

az *ELLENZÉK* kiadóhivatalában

2 5-

Kitűntetve a párisi kocsigyártó szakiskolában.

Gergely Kálmán

kocsi készítő

Kolozsvártt kültorda utca 27. sz.

Elvállal minden
fajta új kocsik ké-
szítését valamint ja-
vitásokat.

Új kocsik készletben.

HUNWALD LIPÓT

az Aussigi palaczkgyár

ERDÉLYI FŐRAKTÁRA.

PORCELLÁN, KÖEDÉNY, TÜKÖR,
ARANYLÉCZ

és mindennemű lámpa nagy raktára,

HAZAI ÉS CSEHORSZÁGI
táblaüveg,

27 4- valamint

BELGIAI SOLINTÁBLÁK.

Ablaküvegezések helyt és vidéken.

Kolozsvártt, Belmagyar-utca 4-ik szám.

Főtéren Orbán József
kávéháza mellett, br. Jósika-
házban legutányosabbban tapható:
Marburgi cipők gyári raktára.
Posztó férfi- és fiú-kalapok; ügy-
szintén tölj sapkák. Férfi ingek
és nyakkendők. Galanteria, No-
rinbergi árúk. Gyermekjátékok.
Illatszerek. Bőrönökök, sétatá-
csák.

Legelősből forrás
ajándékokból.
Legnagyobb választék
GALANTERIA
és
gyermekjátékokban.

Hid-utca 24. sz. a.
legutányosabb és a legnagyobb
választékban kaphatók:
mindenféle szövetek, angol, fran-
czia gyapjú ruha-szövetek csikos
és kocsikás mintákban. Loden és
mindennemű színes és fehér
barcbentek, mindennemű kendők,
asztalneműk, segésvári szőtte-
sek, oxfordok, csipkék, kész fe-
hérművek stb.

vezetése alatt.

Kolozsvárt KOHN LAJOS

„Budapesti Bazár” czégl-
tévédés kikerülése végett meg-
jegyzem:
Bodor-ház, belmagyar-utca 3. sz.

Egy eszéki
SPITZER-ARCKENŐCS
30 kr.

Fiók-üzlet DEÉSEN,
Tüzes Karácsony-házban,
legnagyobb és legutányosabb
forrás:

Legutányosabb forrás:
Gyermekjátékokban, norinbergi,
rövidáru, cipők, kalapok, sap-
kák, ingek, nyaktendők és ha-
risnyák.

Egy fél rud
ESZÉKI SZAPPAN
20 kr.

Marburgi cipők gyári raktára;
ügyszintén Norinbergi, rövid-
áru, gyermekjátékok, kalap-
féhérmű és rőfös divatárúk-
ban.

MATUTSEK JOZSEF

Kolozsvárt, Ióter 17. szám

1866. év óta fennálló cipész-üzlete.

Ajánlja minden idényre dusan ellátott

FÉRFI- NŐI- ÉS GYERMEK-LABELLI

NAGY RAKTÁRÁ T

Megrendelések legújabb divat szerint jó, tartós anyagból, jutányos
árban, gyorsan és pontosan teljesítettek.

Vidéki megrendelések beküldött mértékek, esetleg viselt lábbeli-
minta után pontosan teljesítettek. 33 3-